

Amsey

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe
Jaargang 61, nummer 3, december 2023

Anser

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.

Jaargang 61, nummer 3, december 2023.

De vereniging is opgericht op 17 november 1961 met als doel de bescherming van de vogels en hun leefgebieden op de Noord-Veluwe, in de ruimste zin des woords.

Ledenadministratie en contributie

Opgave nieuwe leden en donateurs bij de secretaris. Opzegging lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.

De contributie is voor leden € 17,50 per jaar en voor donateurs (rechtspersonen) minimaal € 50,- per jaar.

Jeugdleden tot 16 jaar betalen € 6,- per jaar. Leden en donateurs ontvangen gratis ons verenigingsblad Anser.

Huisgenootleden betalen € 10,- per jaar en ontvangen geen (extra) Anser.

De contributie dient aan het begin van het nieuwe jaar te worden voldaan op bankrekening: NL08 TRIO 0379478153 t.n.v. 'Vogelbeschermingswacht'. U ontvangt hiervoor van onze penningmeester een nota per mail.

Het lidmaatschap van nieuwe leden gaat pas in na ontvangst van de contributie.

Bestuur

Voorzitter: Louw den Besten, De Visserlaan 17, 8072 XD Nunspeet, email: voorzitter@vbwnoordveluwe.nl, tel.0341-257382.

Secretaris: Dik Bos, Douglaslaan 1, 3843 BZ Harderwijk, email: secretaris@vbwnoordveluwe.nl, tel. 06-20502568.

Penningmeester: Otto Pellegrom, Mastmeen 53, 3844 KE Harderwijk, e-mail: penningmeester@vbwnoordveluwe.nl, tel. 06-50261849.

Lid: Henri Heussen, Krommekamp 306, 3848 DW Harderwijk, email: hheussen@solcon.nl, tel. 0341-428217.

Lid: Frans Deuring, Schippersmeen 25, 3844 CK Harderwijk, email: fransdeuring@hotmail.com, tel. 0341-424817.

Lid: Frida Hengeveld, Ellestraat 49a, 8081 GD Elburg, email: fridahengeveld@gmail.com, tel. 06-51344514.

Redactie Anser

Roel Pannekoek, Clarendallaan 20, 3841 DG Harderwijk, email: rgpannekoek@gmail.com, tel.: 06-42940159.

Benno van den Hoek, Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

Contactpersonen

* Waarnemingen – Benno van den Hoek, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

* Webmaster – Ard Smit, email: ard@ardenco.nl, tel.: 06-22177063. www.vbwnoordveluwe.nl.

* Natuurbeschermingswerkgroep VBW – Jaap Schröder, Mecklenburglaan 9, 3843 BN Harderwijk, tel.: 06-38615532, email: schroder.zoomers@caiway.nl.

* Boerenzwaluwen (Stichting Hirundo) – Bennie van den Brink, Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek, tel. 0525-621347, email: zwaluwbrink@hotmail.com en www.boerenzwaluw.nl.

* Wetlandwacht Veluwerandmeren – Geert Jan Prins, De Hagen 8, 8096 MB Oldebroek, tel. 06-52646700, email: prins@will2sustain.com.

* Vereniging Gierzwaluwbescherming Nederland – Jaap Schröder.

* Huis- en Oeverzwaluwen – Roel Pannekoek.

Kopij voor Anser

Zenden via e-mail aan de redactie vóór de hieronder genoemde datum. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor bijdragen niet te plaatsen of aan te passen. Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

De redactie dankt alle fotograferende leden voor het belangeloos beschikbaar stellen van hun foto's voor deze Anser.

Anser wordt opgemaakt via de software van Editoo en geprint in de drukkerij van Editoo in Arnhem.

Sluitingsdatum kopij Anser 1: 15 februari 2024.

Omslag: Koperwieken, tek. Ruud Weenink.

Van de voorzitter

© Ringmussen en Merel (foto: Wim Weehink)

Het zomerseizoen is weer achter de rug. Het kampeertreint voor onze tent bleef gelukkig groen, vergeleken met vorig jaar. Maar dat is toch niet genoeg. De zomer is in de cijfers al weer droger dan vorig jaar. Het is steeds laveren tussen hoop en vrees, hoop dat er nog een keerpunt bereikt kan worden in de klimaatopwarming en vrees dat de ontwikkeling al te ver heen is om ernstige gevolgen te voorkomen. Als vogelwacht gaan we niet bij de pakken neerzitten. We leveren onze bijdrage aan betrouwbare vogelwaarnemingen in ons werkgebied, zijn alert op bedreigingen en komen zo nodig in actie.

Misschien wel goed om ook zelf kritisch na te denken of we in deze veranderende tijden nog op de goede weg zitten. Bij dezen ook een uitnodiging aan nieuwe leden, om kritische vragen te stellen bij allerlei gewoonten die we ontwikkeld hebben in de loop der jaren. Een frisse blik kan helpen om onbedoelde oogkleppen open te gooien en een nieuwe kijk op ons doen en laten te krijgen. En als individuele vogel-liefhebber kunnen we onze invloed aanwenden door bij de komende verkiezingen een bewuste en verantwoordelijke keuze te maken met het rode potlood in lijn met onze missie als Vogelbeschermingswacht.

In mijn zoektocht naar uitvoering van onze idealen heb ik zelf een activiteit gevonden die veel voldoening geeft. Samen met plaatsgenoot en medeverenigingslid, André Jansen, heb ik aan een MUS-telling meegedaan. Het idee is geboren op de terugtocht van een excursie. Mijn voldoening komt voort uit het feit dat dit een activiteit is die mij in elk geval op het

lijf is geschreven. Het werktreint is ons eigen dorp, voor André zelfs zijn eigen buurt. We fietsen drie keer een ronde door het dorp met een aantal telpunten en zo krijg je weer een heel andere kijk op de vertrouwde omgeving. De doelgroep wordt gevormd door dorpsvogels, en niet alleen mussen zoals de naam van het soort activiteit doet vermoeden.

De naam MUS is een afkorting van Meting Urbane Soorten (Sovon). De kans dat er zeldzame soorten in voorkomen is niet zo groot, ook gunstig voor mij. En uiteindelijk kan ik met betrekkelijk geringe inspanning en eenvoudige kennis toch een bijdrage leveren aan het handwerk van de vogelwacht. Het ligt zo dichtbij dat je er makkelijk overheen zou kijken. Net als wanneer ik met al mijn glaswerk bezig ben om verre vogels te zoeken en mijn vrouw roept: kijk hier vlak voor je zit een IJsvogel.

Tot slot nog een praktische opmerking. Ik heb in de bestuursvergadering een verzuiming geslaakt dat mijn inspiratie voor de voorzittersstukjes na jaren wat opgedroogd raakt. Daar kwam een verrassende reactie op: moet het persé een stuk van de voorzitter zijn? Nou nee, het is wel een gewoonte, maar er is geen wet voor opgesteld. Dus is afgesproken dat we de komende tijd een roulerende bijdrage van het bestuur kunnen verwachten op de eerste bladzijde van onze Anser.

Louw den Besten

Bestuursmededelingen

In de ledenvergadering van april is uitgebreid gesproken over de financiële situatie van de vereniging. Vanwege de toegenomen kosten lukt het niet meer om de contributie op het huidige niveau te houden. Met ingang van 2024 wordt de basiscontributie verhoogd naar € 25,-. Maar we weten nu al dat dat niet genoeg zal zijn om tot een sluitende begroting te komen. We zullen in ieder geval een combinatie van verhogen van onze inkomsten en verlaging van onze kosten proberen te realiseren om de begroting sluitend te krijgen in 2024.

Als vogelbeschermingswacht vinden we het belangrijk om een goed en mooi verenigingsblad uit te geven en lezingen te organiseren. Dat past bij bescherming van vogels en natuur en vergroten van kennis en interactie tussen de leden, maar dat zijn ook onze grootste kostenposten.

Als eerste maatregel hebben we besloten om bij de lezingen een vrijwillige bijdrage te gaan vragen. We zetten daarvoor een spaarpot neer en we maken het mogelijk om met een QR-code giften aan de Vogelbeschermingswacht te doen. De QR-codes staan hieronder afgebeeld. Op basis van de ervaringen van dit najaar krijgen we beter inzicht in welke maatregelen verder nodig zijn. In de jaarvergadering 2023 in april komt hiervoor een voorstel.

Verder zijn de excursies van het eerste halfjaar vastgesteld. We hebben er dit jaar voor gekozen ook een paar gebieden te bezoeken die nog niet of al lang niet op de kalender hebben gestaan. Zo gaan we komend voorjaar na vele jaren niet naar Winterswijk maar naar de omgeving ten oosten van Arnhem/Nijmegen. De excursies vanaf april worden in de volgende Anser geplaatst.

QR-codes voor giften

Deze QR-codes zijn te gebruiken voor gebruikers van ING, SNS, KNAB of BUNQ-app voor bankieren. Deze codes werken helaas niet voor RABO, ABN, ASN en TRIODOS, maar daar hebben we bij de lezingen onze uilenspaarpot voor...

Lezingen

Vrijdag 15 december: 'Bijzondere vogels van verschillende werelddelen', door Steven Ruiter

Natuurfotograaf Steven Ruiter belicht een flink aantal vogelsoorten uit verschillende werelddelen waar hij geweest is. Tijdens deze lezing wordt de rol van de vogels in hun biotoop toegelicht naast de status van de bescherming van de soorten. Ook wordt er aandacht besteed aan de bijzondere relaties die bepaalde vogelsoorten hebben met andere dieren in hun habitat.

© Hyacintara (foto: Steven Ruiter).

Vrijdag 12 januari: Nieuwjaarsbijeenkomst en verslag/presentatie eigen activiteiten

Vrijdag 9 februari: Gezamenlijke lezing met KNNV – 'Bijeneters in Europa en Nederland', door Hilbert Volkerts van SOVON

De Bijeneter is een kleurrijke vogel die de laatste jaren steeds vaker in Nederland wordt waargenomen. Over het vaker voorkomen van deze vogel in Nederland komt Hilbert Volkerts van de Werkgroep Bijeneters Nederland een lezing geven. Hier komen zaken als de voedsel生态学 en mogelijke toekomst van deze vogel aan de orde. Een boeiende lezing over deze interessante Bijeneter.

© Bijeneter (foto: Roel Pannekoek).

Vrijdag 8 maart: 'Onderzoek naar lepelaars in Nederland', door wetenschappelijk onderzoeker Rijksuniversiteit Groningen

Locatie: De Kiekmure, Tesselschadelaan 1 te Harderwijk.
Aanvang: 20.00 uur. *Deelname is gratis. Een vrijwillige bijdrage is gewenst.*

Excursies

Zaterdag 13 januari – Kustvogelexcursie naar de pier van IJmuiden

Als start van het nieuwe jaar hopen we samen een frisse neus te gaan halen op de pier bij IJmuiden. Leden die het 'piervogelen' kennen weten dat je op deze locatie soorten kunt zien, die elders langs de kust best moeilijk zijn. Soorten als Zwarte zee-eend, Kuifaalscholver, Drietenmeeuw, Middelste zaagbek, Kuifduiker en soms Alk of Zeekoet kunnen in de nabijheid van de pier worden waargenomen. Daarnaast zijn Paarse strandloper, Oeverpieper en Steenloper algemene verschijningen langs de 3 km lange dam. Kortom: zowel voor vogelaars als voor fotografen leuke soorten om eens van nabij te bekijken. Wel is de toegankelijkheid van de pier afhankelijk van het weer, omdat de pier bij te sterke wind afgesloten wordt. Mochten we besluiten om de excursie om die reden af te blazen, dan zullen we indien mogelijk zoeken naar een alternatieve datum. Meestal bezoeken we na de wandeling over de pier ook nog een ander leuk gebied in de regio of op de terugweg vanuit IJmuiden. Je kunt je voor deze excursie aanmelden bij Dimitri Mulder (sahasrala@hotmail.com of 06-41924290).

© Vogelen op de zuidpier van IJmuiden (foto: Ria Hengeveld).

Zaterdag 10 februari – Wintervogelexcursie naar het Lauwersmeergebied

In deze tijd van het jaar is het in het Lauwersmeergebied altijd weer mooi vogelen. Dus toch maar weer op de agenda dit jaar. En niet zonder reden. Het is een zeer vogelrijk gebied waarbij in de winter veel wintergasten te zien zijn. We bezoeken een paar locaties in het Lauwersmeer zelf maar gaan ook naar de waddenkust bij Paesens. Deze dag geeft kans op meerdere soorten roofvogels zoals Zeearend, Slechtvalk, Smelleken en Ruigpootbuisard. In de plassen worden vaak veel watervogels waargenomen en in de groepen ganzen wordt soms een Roodhalsgans gezien. Bij de wandeling door het buitendijkse gebied bij Paesens worden in sommige jaren meerdere Velduilen gezien. Je kunt je voor deze excursie aanmelden bij Dik Bos (secretaris@ybwoordveluwe.nl of 06-20502568).

© Roodhalsgans (foto: Ronald Huijssen).

Zaterdag 9 maart – Excursie omgeving Rijnstrangen/Montferland

Informatie over deze excursie volgt later via de website en een mailbericht.

Ledenmutaties

Nieuw:

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

- * Dhr. J.P. (Jan Peter) Kelder – Harderwijk
- * Mevr. M. (Mariette) Schuiling – Hulshorst
- * Mevr. J.A. (Jolanda) Termaat-Simon – Putten
- * Dhr. D. (David) Simon – Putten

Bedankt als lid:

- * David Rodenburg – Nunspeet

In memoriam Wim Janszen

Geboren in 1931 in Baambrugge kwam Wim met zijn gezin na in enkele andere plaatsen gewoond te hebben in 1968 in Harderwijk om daar nooit meer weg te gaan. Al op jonge leeftijd was hij geïnteresseerd in alle aspecten van de natuur, maar de vogelwereld had zijn speciale aandacht. Als hij als jonge jongen met z'n vader ging melken wees die hem op Kievits- en eendennesten. In zijn vorige woonplaats Huizen was hij onbezoldigd controleur van de Vogelwet 1936 en die bezigheid zette hij ook voort in Harderwijk en Hierden. Met name in Hierden had menige bewoner een volière met wildzang, een relict uit de tijd dat de Veluwemeerkust nog op de trekbaan lag van zangvogels en deze van oudsher met lijfstokken werden gevangen. De controles deed hij samen met de oprichter van onze vereniging Gerard van den Brink, gepensioneerd politiemans in Hierden. Wim was toen inmiddels ook lid geworden van de VBW Noord-Veluwe.

In strenge winters in de jaren '70 had de VBW zich tot taak gesteld de wintervoeding van watervogels te verzorgen. Bij open water nabij Harderhaven werden flinke hoeveelheden zaad gestrooid en broodresten uit Wim's eigen A&O-supermarkt. Een correspondent van de plaatselijke krant die het groepje vogelbeschermers begeleidde tekende als waarneming op Fraters, Blauwe kiekendieven, Bonte kraaien en een opvliegende Korhaan. Deze laatste soort werd trouwens ook gefotografeerd door Wim, in het vroege voorjaar bolderend op de Speulder hei.

Vogelfotografie groeide uit tot een gepassioneerde hobby en veelvuldig werd Wim door diverse verenigingen in den lande gevraagd een dia-avond te verzorgen. Vanaf 1977 nam Wim zitting in het bestuur van de VBW Noord-Veluwe, waarvan hij van 1982 tot en met 1992 voorzitter was. Zijn kracht lag in het mobiliseren van mensen en het promoten van de vereniging in de media. Hij heeft zich in zijn bestuursjaren ingezet de Vogelwacht toegankelijker te maken. Onvermoeibaar als het erom ging mensen enthousiast te maken om op vogels en hun gedrag te letten.

In 1986 bestond onze vereniging 25 jaar en een presentatie van Nico de Haan van Vogelbescherming Zeist was een onderdeel van de jubileumbijeenkomst in het Cultureel Centrum Harderwijk. Als ledenraadslid van Vogelbescherming kende Wim de toenmalige spreekbuis van Vogelbescherming al en de laatste informeerde bij Wim of hij samen met echtgenote Nelie er voor voelde met een promotiebus van VB Zeist het vogels kijken en vogels beschermen landelijk te promoten. Als goedgebekt ondernemer was hem deze job op het lijf geschreven. Met de bus, beladen met de boeken en vogelartikelen uit de winkel in Zeist stonden Wim en Nelie bij bezoekerscentra en op allerlei veelbezochte vogelspots, waar hij als een standwerker het belang van vogelbescherming onder de pet praatte van de passanten die een kijkje kwamen nemen bij de bus. Zo'n vier zomers hebben ze met deze promotiebus het land doorkruist.

In 1988 had het Ministerie van Defensie het Beekhuizerzand en de Ermelose heide aangewezen als toekomstig Compagnies Oefen Terrein, kortweg COT. Daartoe zou het bosgebied van de Haspel worden geroid teneinde een verbindingstankbaan van BHZ naar de Spoorkazerne te verkrijgen. Het VBW-bestuur, bij monde van Wim, trok samen met de KNNV Noordwest-Veluwe, vertegenwoordigd door secretaris Tjalling van der Meer, ten strijde tegen de veelomvattende plannen van Defensie. Een jaar later viel de Muur en waren de COT-plannen van de baan.

Texel was verreweg het geliefde reisdoel van de familie Janszen. In de loop der jaren had hij de lokale vogelaars ontmoet die hem regelmatig tipten over interessante vogelsoorten op het eiland, waarna Wim zijn fotografische kwaliteiten kon uitleven. Het leverde veel fraaie opnamen op die hij als ansichtkaart liet drukken, die vervolgens in de kaartenmolens bij tijdschriftzaken werden uitgezet. Een uitgever nam het initiatief een boekje te publiceren met als titel *Vogels van Texel*, waarin alle afbeeldingen van Wim's hand waren.

Eenmaal op de leeftijd van de sterksten nam zijn mobiliteit af, maar beleefde hij veel plezier met het vanuit de huiskamer fotograferen van vogels als Appelen Goudvink op een voerplank. Eekhoorns en Boomarter op de stam van de kolossale eik pal naast hun appartement waren de krenten in de dagelijkse pap. Hij is nooit gestopt mensen opmerkzaam te maken op vogels en hun gedrag. Zelfs in zijn laatste periode moesten ook de wijkverplegers eraan geloven; ieder bezoek ving aan met Wim's verslag van hun recente waarnemingen gevolgd door een korte uiteenzetting met wetenswaardigheden over de soort.

In september j.l. kwam Wim in zijn woning ten val met een gebroken heup als gevolg. Na de operatie volgde een revalidatieperiode. Na een aantal weken traden complicaties op en overleed Wim op 20 oktober op 92 jarige leeftijd.

Wim Janszen, bij het Harderwijkse publiek bekend als de 'vogeltjesman', zullen we herinneren als een markante persoonlijkheid binnen onze vereniging en een gedreven fotograaf en vogelbeschermmer.

Wij wensen de familie en verdere naasten veel sterkte toe bij de verwerking van dit verlies.

Van de redactie

In 1986 vierde onze vereniging haar 25-jarig bestaan. Een onderdeel van het jubileum was de uitgave van een speciale Anser. De redactie van dit bewaarnummer werd gevoerd door Aart Smit, Bert Hanekamp, Adrie Hottinga en Wim Janszen. Aart Smit had de vorige 13 jaren ook de redactie gedaan van de reguliere Ansen en had aangegeven dat hij na de samenstelling van het jubileumnummer wilde stoppen. Voorzitter Wim Janszen polste vervolgens Roel Pannekoek, Jaap Eerdmans en Jan Nijendijk of zij bereid waren het redactieschap op zich te nemen. Ruud Weenink, die ook al de tekeningen van de speciale Anser had verzorgd, was bereid om de voorplaat van de Anser te maken. Roel en Jan waren in 1986 nog maar kort lid van de vereniging en met name de oudere geroutineerde vogelaars hadden zo hun bedenkingen. Nog maar kort lid en dan ook meteen de redactie van hun lijfblad? Kort en goed, vanaf nummer 1 van 1987 werd de redactie gevormd door Jaap Eerdmans, Roel Pannekoek en Jan Nijendijk. Jaap verhuisde niet lang daarna naar Lelystad en zijn plek binnen de redactie werd later (vanaf 2003) opgevuld door Benno van den Hoek.

Inmiddels zijn we 36 (zesendertig!) jaar verder en heeft Jan aangegeven dat hij stopt als mede-redacteur. In al die jaren had hij zich als taak gesteld de verspreiding van de Anser in ons ruime werkgebied en de toelevering van een scala aan vogelfoto's t.b.v. ons blad. Die taak is nu moeilijker uit te voeren wanneer hij regelmatig langere tijd in zijn vakantie-huis in het Franse Montret verblijft.

© Steenuil (foto: Jan Nijendijk).

De redactie bedankt Jan voor zijn werkzaamheden in de voorbije jaren en wenst hem veel vogelplezier, hier op de Veluwe en in de zonnige Bourgone.

Nieuws van de Natuurbeschermingswerkgroep

Zoals gebruikelijk brengen we u in deze bijdrage weer op de hoogte van natuurbeschermingsontwikkelingen in onze omgeving uit de afgelopen periode.

Veluwerandmeren

SUPPEN (Stand Up Paddling)

Deze relatief nieuwe vorm van watersport staat voor 'staand peddelen' op een speciaal soort surfplank. Hierbij wordt bij rustige weersomstandigheden gevaren in ondiepe oeverwateren.

Op 16 februari 2023 werd het 'Bestemmingsplan Waterfront - Strandeiland en Wijde Wellen' door de Harderwijker gemeenteraad vastgesteld. Op het ontwerp daarvan werd door ons een zienswijze ingediend, waarin we erop wezen

dat kitesurfen strijdig is met het gebruik van het tot het bestemmingsplan behorende water. Suppen was bij vaststelling van het bestemmingsplan nog niet aan de orde maar is nu flink in opmars.

We hebben de gemeente een alternatieve suproute voorgesteld (zie vorige Anser) waarmee zowel de natuurbelangen als de belangen van degenen die in de winterperiode willen suppen zijn gediend. De gemeente heeft positief gereageerd en legt ons voorstel voor aan de gemeenteraadsfracties en de provincie.

Kitesurfzone Zeewolde

In een eerdere Anser hebben we de wens van de gemeente Zeewolde gemeld om een kitesurfzone in het Wolderwijd te realiseren op de locatie Woldstrand. Het onderzoek naar de

effecten op vogels van een nieuwe extra kitesurfzone voor de kust van Zeewolde is zo goed als afgerond. Gemeente Zeewolde heeft aangegeven ons hiervan op de hoogte te houden.

Zonneparken

Er bestaat een convenant tussen koepelorganisatie Holland Solar en landelijke natuurbeschermers om 25% van de oppervlakte van zonneparken biodivers in te richten. Met betrekking tot het zonnepark Overloopparkeerterrein Harderwijk hebben wij de Gemeente Harderwijk en de energiecoöperatie Endura hierop gewezen en voorstellen gedaan. De gemeente staat op het standpunt dat het zonnepark is aangelegd in een gebied waarin, jaren daarvoor, al maatregelen ten gunste van biodiversiteit genomen waren en dat daarmee aan het convenant voldaan is.

Wij hebben erop gewezen dat volgens deze redenering de aanleg van ieder zonnepark in bestaande natuur, merkwaardig genoeg, aan het genoemde convenant zou voldoen. Hoe dan ook wil de gemeente niet meewerken aan ons voorstel om een oeverwaluwand aan te leggen. Wel heeft zij een torenvalkenkast aangebracht op een overigens veel te korte paal.

© Zonnepark Overloopparkeerterrein, langs het Veluwemeer bij Harderwijk (foto: energiecoöperatie Endura).

Veluwe

Bos en heide

Op onze zienswijze m.b.t. de Gedragscode Bosbeheer hebben wij nog geen reactie ontvangen. Dat geldt evenmin voor onze zienswijze op het heidebeheer van gemeente Ermelo.

Regionale Energietransitie (RES Noord-Veluwe)

Beroep Raad van State windturbines Harderwijk

De Natuurbeschermingswerkgroep ging in 2020 bij de Raad van State in beroep tegen het bestemmingsplan voor drie windturbines op het Harderwijker industrieterrein Lorentz.

Een zittingsdatum Raad van State zal, anders dan verwacht, pas komende winter plaatsvinden.

De gemeente Harderwijk maakte desondanks bekend om reeds nu met voorbereidende werkzaamheden te beginnen teneinde de toegezegde subsidie niet te verspelen. Wij houden deze ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.

© Visualisatie van windpark Horst en Telgt, langs de A28 (Prowind B.V.).

Windmolens A28: Windpark Horst en Telgt

De NBW volgt de planvorming en vergunningsaanvragen voor het windmolenpark Horst Telgt op de voet. Aan de discutabele wijze van effectbeoordeling ('interpretatie van het Ornis 1% criterium') blijkt volgens onze navraag niets veranderd.

Overig

Handhaving kitesurfvoertredingen

Kitesurfen is op de Veluwerandmeren alleen toegestaan bij *Strand Horst* en *direct ten zuiden van Elburg*. Sommige kitesurfers trekken zich daar niets van aan en gaan ook op veel andere plekken langs de kust te water, zoals de strandjes langs Stadsweiden te Harderwijk, Polsmaten en Hoge Bijssel. Met hun grote vliegers en de onvoorspelbare bewegingen verjagen ze talloze rustende en foeragerende watervogels, waarbij het verstorende effect vele malen groter is dan van windsurfers en boten. De werkgroep vraagt al jaren met wisselend succes om handhaving van het kitesurfverbod buiten de toegestane zones.

Meldingen van kitesurfers buiten toegestaan gebied zien we dan ook graag nog steeds tegemoet via e-mail:

tjalling.ellen@caiway.nl.

In dat kader besteedt de NBW ook nauwgezet aandacht aan de herhaalde pogingen van kitesurfers om kite-zones op met name het Wolderwijd uit te breiden.

De Natuurbeschermingswerkgroep

Vogelexcursie naar de Friese Wadden- en IJsselmeerkust

© Zicht vanaf de Westhoek op Terschelling (foto: Ria Hengeveld).

Bij vertrek van de Veluwe is het weer in de vroege ochtend van zaterdag 2 september grijs en regenachtig. Dat belooft op het eerste oog niet veel goeds, maar na Meppel breekt de zon door en die blijft de hele dag van kracht. Het wordt een geweldig mooie dag. We vertrekken vroeg in drie groepen. Het is een pittig eind rijden naar de Westhoek van Friesland.

Ik ben sinds kort lid van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe en voor het eerst mee met een excursie. Vijfentwintig jaar geleden was ik lid van Vogelwerkgroep het Gooi, na verhuizing naar zuidwest Drenthe heb ik nog vaak vogels gekeken tijdens roeitochten in de Weerribben en tevens in onze tuin en omgeving. Daarna opnieuw verhuisd en in Elburg beland, ben ik lid geworden van Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.

Dit is dus mijn eerste excursie en al meteen een geweldige ervaring. Zowel met de 12 deelnemers waar ik mij direct bij op mijn gemak voel, het reisdoel, het weer en de vervulling van mijn wens de Kanoet (nog) te kunnen zien. De vogelkijker die ik vijfentwintig jaar geleden bij de Vogelbescherming kocht doet zijn werk nog prima. De informatie vooraf van Roel geeft houvast wat verder mee te nemen voor zo'n lange dag, waar precies naartoe en wat te verwachten. Rond kwart voor tien komen we aan bij de eerste bestemming. Het Kweldercentrum bij Hallum is Noarderleech, een onbemand bezoekerscentrum, waar de deur open is, en je zo naar binnen kan stappen. Prima wc's en koffie met speculaas van Ria op de parkeerplaats.

Ik weet niet wat ik precies kan verwachten bij een kwelder. Modderig, moeilijk begaanbaar? Het valt enorm mee. We lopen een eind de dijk af vergezeld door een kudde schapen die naast ons mee draaft. In de diepte struiken met een IJsvogel en Ringmussen. Een prachtig stuk lopen naar het uitkijkpunt. In een groot afgerasterd weiland grazen een paar honderd paarden. Dat waren de paarden die een paar jaar geleden tijdens heel hoog water dicht opeen gepakt van een kleine terp werden gered, weet iemand uit de groep. Vanaf deze plek kunnen we een paar Waddeneilanden goed zien, met de Brandaris op Terschelling in het schitterende zonlicht. Op de weg terug de dijk op zien we onder meer een rustende Zwarte ruiter aan een watertje. Volgens Roel moeten we de tijd in de gaten houden vanwege het

opkomend tij en snel van deze prachtige plek vertrekken. We zakken iets af naar de Westhoek (adres Oudebildtdijk/Seedyk). Op deze locatie hebben we te maken met de getijden. Bij hoog water loopt de kwelder vol tot dicht tegen de dijk aan en de grote groepen steltlopers verplaatsen zich navenant. Het is hier van belang rustende wadvogels te beschermen en tegelijk bezoekers volop te laten genieten. Het Fryske Gea heeft daarom op de dijk een zuil geplaatst met een getijdenwijzer. De getijdenwijzer geeft bezoekers realtime informatie over toegang tot de kwelder. Wij houden ons aan wat de getijdenwijzer aangeeft en hebben nog ruim de tijd. We waden door een haag van bloeiende lila herfstasters naar de kuststrook waar zich al een heel aantal vogelaars en fotografen ophouden. Sommigen liggen op hun buik met indrukwekkend lange lenzen te fotograferen. Het is een prachtige plek, een beetje modderig, maar dat was ook de verwachting. Er zijn enorme groepen steltlopers waar te nemen. Alles loopt op hoge dunne pootjes door elkaar druk te foerageren. Wat ik door mijn kijker zie (8x42) zijn met name groepjes wit en bruinig grijs. Later, als we ons van het opkomend water hebben teruggetrokken en

© Zwarte ruiter laat zich op korte afstand zien (foto: Chris Spijkerboer).

op onze meegebrachte campingstoeltjes leunend tegen een hek van schapengaas onze boterham eten, kunnen we vanaf onze lunchplek nog steeds veel steltlopers zien. De hoofdmoot van de hier verblijvende vogels vormen steltlopers zoals Bonte strandloper, Kleine strandloper, Zilver- en Goudplevier, Rosse grutto, Drieteenstrandloper, Kanoet, Kluut, Wulp en Regenwulp. Een onverwachte Tapuit houdt een paar van ons even bezig, dan weer op het hek, dan weer verscholen in een bosje. Ook waagt een Blauwborst zich even buiten het riet tegen de dijkhelling. Links en rechts van mij mag ik door een telescoop kijken, en wat ik aan de kuststrook aan vogels zie is betoverend.

De dag is gelukkig nog niet helemaal ten einde en we gaan nog richting de Workummerwaard. In en rond een uitkijkeuvel zien we o.a. Boomvalk, Paapje en meerdere Reuzensterns, waarvan een enkele ook mooi foeragerend langs vliegt. Bij een volgende stop, tussen Hindelopen en Stavoren, bezoeken we een stille maar drukke vogelhut, waarin we te midden van een oerwoud aan telescopen de slikranden afturen. Hier ontdekken we nog een Casarca en zien we een Heilige ibis rondstappen, een soort die zelden wordt gezien maar in Nederland slechts als exoot beschouwd wordt. Hier, langs de mooie Friese IJsselmeerkust, eindigt deze mooie excursiedag.

Voor mij een heel bijzondere en hernieuwde kennismaking met het kijken naar vogels in een groep. Daar heb ik veel van opgestoken. In dit verslag heb ik gebruik gemaakt van stukjes tekst uit de informatie die Roel ons op voorhand toestuurde en de waarnemingenlijst die we na afloop van Benno ontvingen. Die geheugensteun was voor mij erg nuttig, want het was een dag met veel indrukken die niet allemaal direct in mijn geheugen terug te vinden waren.

Anna Cahn

© Tapuit tegen de dijkhelling (foto: Chris Spijkerboer).

Waargenomen vogelsoorten (77):

Zwarte kraai, Ooievaar, Grote zilverreiger, Kauw, Houtduif, Buizerd, Grauwe gans, Blauwe reiger, Spreeuw, Kievit, Scholekster, Roek, Goudplevier, Kokmeeuw, Kleine mantelmeeuw, Holenduif, Turkse tortel, Wilde eend, Kuifeend, Fuut, Graspieper, Boerenwaluw, Tjiftjaf, Huismus, Stormmeeuw, Huiswaluw, Witte kwikstaart, Pimpelmees, Witgat, IJsvogel, Ringmus, Groenpootruiter, Brandgans, Torenavalk, Gele kwikstaart, Veldleeuwerik, Watersnip, Zwarte ruiter, Bergeend, Wulp, Meerkoet, Ekster, Waterhoen, Rosse grutto, Bonte strandloper, Kanoet, Krombekstrandloper, Bontbekplevier, Kempmaan, Kluut, Kleine strandloper, Aalscholver, Pijlstaart, Baardman, Putter, Tureluur, Smient, Slobeend, Tapuit, Blauwborst, Regenwulp, Lepelaar, Grutto, Oeverwaluw, Boomvalk, Paapje, Visdief, Reuzenstern, Knobbelzwaan, Wintertaling, Krakeend, Oeverloper, Cetti's zanger, Rietgors, Heilige ibis, Tafeleend en Casarca.

© Op weg naar de vogelhut bij Hindelopen (foto: Ria Hengeveld).

Zweedse les

Ondanks diverse maatregelen slaat in natuurgebieden nog altijd stikstof neer. De belangrijkste bron daarvan is dierlijke mest. Bij de productie, bewaring en toediening van mest verdampt namelijk een deel van de ammoniak, een verbinding van stikstof en waterstof. Een deel van die verdampte ammoniak vormt ammoniumverbindingen in de lucht. Ammoniak en ammonium slaan benedenwinds weer neer, ook in natuurgebieden. Eén van gevolgen van die neerslag is verzuring. Dat komt omdat ammoniak in de bodem in salpeterzuur wordt omgezet en plantenwortels ammonium opnemen en daarbij zuren afscheiden. Verzuring leidt onder meer tot de uitspoeling van kalk uit de bodem. De bodem van veel natuurgebieden, waaronder de Veluwe, bevat steeds minder kalk. Tal van plant- en diersoorten lijden daar onder. Bij vogels veroorzaakt kalkgebrek breekbare eierschalen en zwakke botten.

Enig verlies van kalk kan door natuur zelf worden gecompenseerd. Diepwortelende bomen en struiken kunnen een deel van de uitgespoelde kalk namelijk onderscheppen en via bladval weer aan de toplaag van de bodem teruggeven. Bij de verwerking van bodemdeeltjes komt ook wat kalk beschikbaar. Maar die processen dragen te weinig bij om de totale hoeveelheid kalk te compenseren die verloren gaat door de afvoer via houtkap, begrazing en jacht en, zoals hiervoor aangegeven, de afvoer door verzuring. Eenmaal verzuurd wordt een bodem niet vanzelf weer gezond met geduld en rust. De zuurgraad van de bodem wordt wereldwijd uitgedrukt in de zogenaamde pH-waarde. Waarden beneden 7 duiden op een zure bodem. De zuurgraad is een redelijk goede schatter voor de aanwezigheid van kalk.

Om de ernst van de situatie in te schatten, heb ik in het voorjaar van 2023 de pH bepaald van de bovengrond in bos- en heideterreinen op de Noord-Veluwe. De 116 monsterpunten lagen op een onderlinge afstand van circa 2 kilometer in het gebied tussen Nunspeet, Heerde, Apeldoorn, Stroe en Harderwijk.

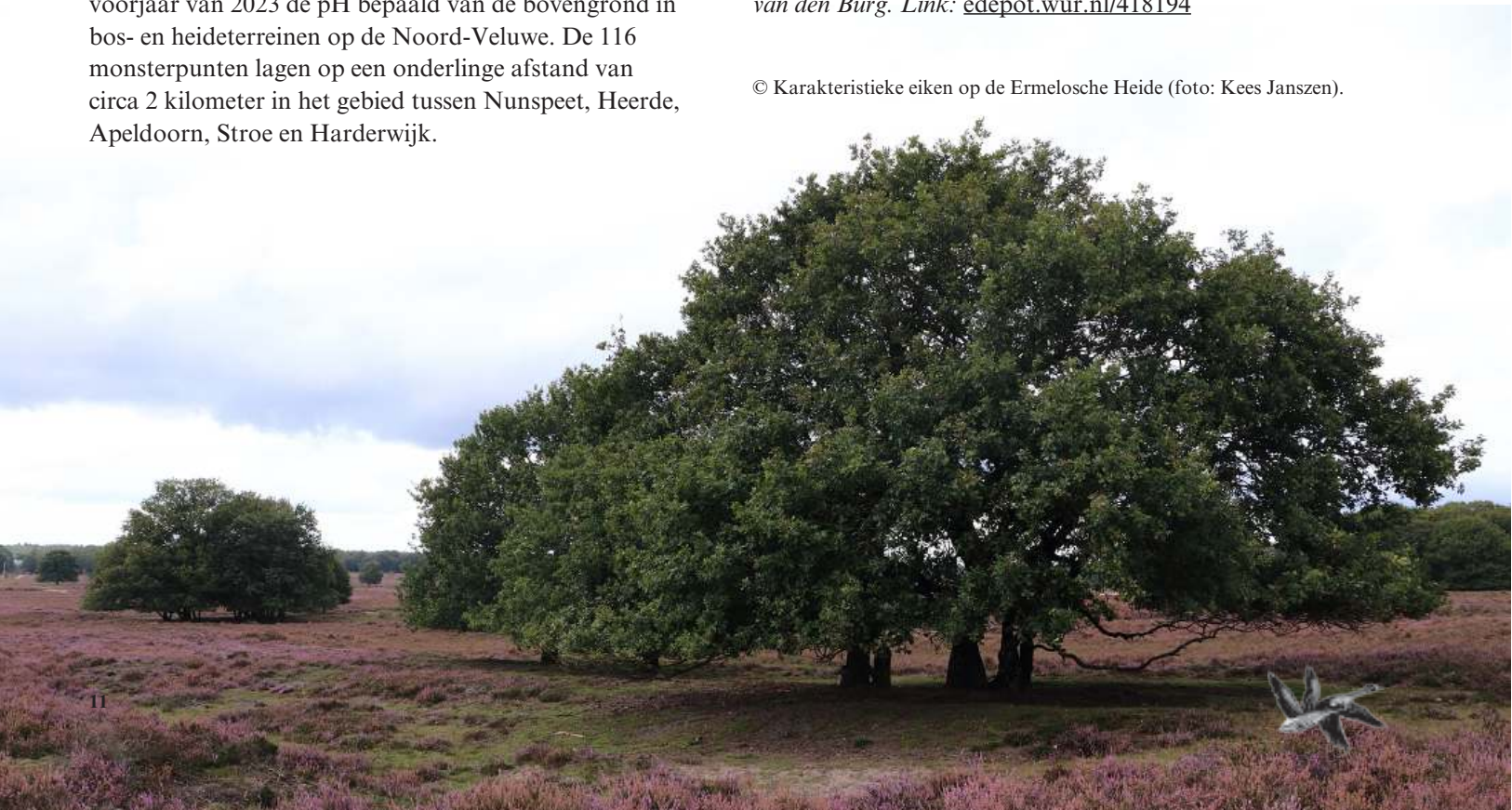
De gemiddelde zuurgraad bedroeg 3.4, vergelijkbaar met die van azijn. In ruim een derde van de gevallen was de pH lager dan 3.0. Daarbij bestonden slechts kleine verschillen tussen de afzonderlijke terreinen. Een beetje zuur is prima voor een zandgrond, maar dan denk je toch meer aan 4 tot 5 dan aan 3.

De gevonden lage pH's wijzen op een grote kans op ernstige mineralentekorten, waaronder kalk, en op concentraties van aluminium die giftig zijn voor veel planten. Deze situatie doet denken aan Zweden waar aan het eind van de jaren zeventig veel meren en rivieren levenloos waren geworden door verzuring. De Zweedse overheid besloot toen om massaal kalkmeststoffen te gaan strooien. Dit had als gevolg dat de biodiversiteit in die wateren terugkeerde. In Nederland bestaan onder meer culturele aarzelingen om natuurgebieden te bemesten met snelwerkende meststoffen die ook in de landbouw gebruikt worden, zoals kalk. Men experimenteert vooral wat met traagwerkende natuurlijk lijkende producten zoals steenmeel en schelpenkalk. Dat soort producten zijn niet alleen traagwerkend maar ook duur vergeleken met conventionele meststoffen. Daarnaast hopen terreinbeheerders met de aanplant van zogenaamde rijkstrooiselsoorten, zoals Linde, om ingespoelde mineralen te recyclen. Het is echter de vraag of niet veel meer haast geboden is, gezien de toestand van de natuur op de Veluwe. Ikzelf denk dat we moeten overwegen ook hier op Zweedse les te gaan.

Jaap Schröder

Redactionele toevoeging aan dit artikel: "Rammelende eieren en brekebenen bij de koolmees: verzuring terug bij af?", in vakblad 'Natuur, bos en landschap' - juni 2017, door Arnold van den Burg. Link: edepot.wur.nl/418194

© Karakteristieke eiken op de Ermelose Heide (foto: Kees Janszen).

Broedvogels van het reservaat Kleine Woldweg in 2022

© Rietgors (foto: Rini Lamboo).

In het voorjaar van 2022 heeft onze vereniging voor de tweede maal (na 2018) een broedvogelinventarisatie uitgevoerd van het natuurreservaat aan de Kleine Woldweg in de Polder Oosterwolde. De inventarisatie, in opdracht van Staatsbosbeheer, is uitgevoerd in de periode april t/m juni 2022 en omvatte het monitoren van alle broedvogelsoorten. Van het inventarisatierapport is voor deze Anser een ruime samenvatting gemaakt.

Gebied

Het natuurreservaat aan de Kleine Woldweg is 23 hectare groot en is onderdeel van het totale reservaat Polder Oosterwolde dat in eigendom is van Staatsbosbeheer (zie ingekleurd op het kaartje). Het gebiedje ligt ten noordoosten van Kerkdorp, ingeklemd tussen de Kleine Woldweg en de Gelderse Gracht, tegen de provinciegrens aan. Oorspronkelijk was er op deze locatie langs de Kleine Woldweg alleen een smalle rietstrook aanwezig. Dit rietland kan als onderdeel gezien worden van de langgerekte rietstructuur, de zogeheten Riethaere, die van west naar oost door de Polder Oosterwolde loopt, globaal vanaf de Zomerdijk tot aan de Kleine Woldweg.

In 2011 zijn de graslandpercelen langs de Kleine Woldweg aan de zuidkant van het rietland door Staatsbosbeheer aangekocht en bij het reservaat gevoegd. In de winter van 2013/2014 ging dit gebied volledig op de schop. De werkzaamheden zijn in het voorjaar van 2014 tijdelijk stopgezet vanwege het broedseizoen, maar medio 2014 verder voortgezet. Bij die werkzaamheden is de toplaag van de graslandpercelen verwijderd en zijn er diverse afwateringsloten gegraven om te komen tot een optimale waterhuishouding. Aan de zuidzijde van het gebied is hierdoor een mooie natte zone (plasdrassituatie) ontstaan. In de afgelopen jaren heeft zich dit ontwikkeld tot een zogenaamd vochtig hooiland, met biezen- en zeggenvegetatie en

afgewisseld met rietstroken die de afwateringsstromen markeren. De waterstand in het gebied kan via een inlaat gestuurd worden.

Huidige situatie en beheer

Na de herinrichting in 2013/2014 heeft het gebied zich ontwikkeld tot een erg fraai natuurgebied, waarbij de natte delen worden afgewisseld met kruidenrijke vegetaties. Staatsbosbeheer wil met een optimale sturing in waterstanden het gebied blijven beheren als vochtig hooiland en het rietmoeras optimaliseren voor riet- en moerassoorten. In het voorjaar staan delen van de kruidenrijke vegetatie prachtig in bloei.

Naast de functie van het gebied als broed- en leefgebied van vele soorten vogels heeft het gebied ook een belangrijke functie als foerageergebied. Vanaf medio februari tot ver in april/eerste helft mei worden de natte delen van het gebied gebruikt als pleisterplaats door onder andere Grutto's (met daartussen vaak IJslandse grutto's), Kieviten, Kemphanen, Wulpen, Watersnippen en diverse soorten eenden en ganzen. Waarnemingen tonen ook aan dat het gebied in mei/juni nog steeds gebruikt wordt door onder andere doortrekkende steltlopers, zoals Bosruiter, Witgat, Zwarte ruiter en Groenpootruiter. Ook soorten als Lepelaar, Ooievaar en Grote zilverreiger gebruiken het gebied om te foerageren.

De vegetatie van het vochtig hooiland wordt zo mogelijk elke winter gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Daarbij worden her en der strookjes vegetatie, waaronder stroken riet, behouden als dekking langs sloten en rondom de drassige delen. Daarnaast wordt er jaarlijks een deel van het rietland gemaaid, zodat bepaalde vegetaties zoals dotterbloemen zich goed kunnen ontwikkelen en het riet kan verjongen. De oude rietgedeelten die dan behouden

blijven vormen een belangrijke leef- en broedplaats voor specifieke riet- en moerasvogels zoals Baardman en Roerdomp, die juist gebaat zijn bij oud riet.

De herontwikkeling van dit natuurgebied toont aan dat omgevormde landbouwgrond op een locatie waar potenties zijn voor natuurontwikkeling zeker een meerwaarde heeft. Anderzijds is het gebied ook kwetsbaar vanwege de beperkte omvang. Verdroging of disfunctie van de watersturing kan snel voor verandering zorgen in de omstandigheden voor flora en fauna. Goede monitoring van zowel het beheer als de aanwezige soorten is mede daarom belangrijk.

Werkwijze en omstandigheden

Doelstelling inventarisatie

Het verzamelen en interpreteren van inventarisatiegegevens vormt een belangrijke basis voor de uitvoering, evaluatie en verbetering van beheermaatregelen. Met het systematisch vastleggen van de aanwezige broedvogelsoorten wordt informatie verkregen over hun verspreiding en aantalsontwikkeling. Ook geeft het inzicht in de effecten op het gevoerde beheer en de huidige toestand van de verschillende gebiedsdelen als leef- en broedgebied voor vogels. Hierbij ligt een belangrijk accent op de monitoring van zeldzame, schaarse en bedreigde broedvogelsoorten.

De Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe voert al decennia lang broedvogelinventarisaties uit en streeft naar een zo hoog mogelijke kwaliteit, binnen de algehele norm die van een degelijke broedvogelinventarisatie mag worden verwacht. Concreet dient de inventarisatie aan een aantal eisen te voldoen:

- * verzameld volgens de criteria en kwaliteitsnormen van Sovon;
- * alle beheerrelevante soorten dienen te worden gekarteerd;
- * output van alle broedvogelgegevens als 'stippenkaart' (verspreidingskaart per soort) ten behoeve van een goede interpretatie in verspreiding en dichtheid per soort.

Naast de al genoemde doelstellingen heeft de inventarisatie voor de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe ook als doel om leden enthousiast te maken voor het uitvoeren van inventarisatiewerk en hen hiermee ervaring te laten opdoen. De inventarisatie staat daarbij onder leiding van leden met voldoende ervaring op dit gebied.

Het gebied aan de Kleine Woldweg is in de afgelopen jaren al eerder op broedvogels onderzocht, door verschillende instanties. Bij deze inventarisaties was het gebied soms onderdeel van een overkoepelende inventarisatie van het totale reservaat van Staatsbosbeheer in de Polder Oosterwolde. In 2012 werd deze inventarisatie uitgevoerd door Sovon (Symen Deuzeman, Sovon-rapport 2013/43). In dat jaar bestond het gebied nog in haar oorspronkelijke opzet van alleen een rietland omzoomd door weidegebied. In 2014 werd de Polder Oosterwolde opnieuw op broedvogels onderzocht, nu in combinatie met het Rietveld Elburg (Symen Deuzeman, Sovon-rapport 2014/48). In beide rapporten staat beschreven dat bij veel eerdere monitoringen (waaronder in de periode 1994-2003) het reservaat aan de Kleine Woldweg buiten beschouwing is gelaten. In het rapport staat ook een vergelijkende tabel van de monitoringen die van 2004 t/m 2014 zijn uitgevoerd. Of deze jaren allen met dezelfde intensiteit zijn onderzocht is ons niet bekend.

Het jaar 2014 was een wat afwijkend jaar, omdat in de voorgaande winter al was gestart met de herinrichting van het gebied en de werkzaamheden bij de aanvang van het broedseizoen nog niet waren voltooid. Toch gaf dat broedseizoen al een soort nulmeting van de pioniersfase van het gebied. In het rapport van 2014 staat over het gebied het volgende beschreven:

'Natuurherstel in het reservaat en omliggende percelen aan de Kleine Woldweg leverde een prachtige pionierssituatie op, met een kale grond, die zeer aantrekkelijk bleek te zijn voor Kieviten, maar ook voor Slobeend, Scholekster, Tureluur, Graspieper en Gele kwikstaart'.

© Plasdras, gezien vanaf de Kleine Woldweg (foto: Benno van den Hoek).

Pas na het broedseizoen 2014 werd de ontwikkeling van het gebied afgerond en in 2016 voor het eerst onderzocht. In 2016 en 2017 is de Polder Oosterwolde, samen met de Polder Arkemheen, onderzocht door het ecologisch- en onderzoeksbureau Van der Goes en Groot uit Alkmaar (G&G-rapport 2016-28 en G&G-rapport 2017-32). Deze onderzoeken hadden opnieuw betrekking op alle eigendommen van Staatsbosbeheer in genoemde polders, maar de resultaten in de rapporten zijn helaas minder gespecificeerd naar deelgebieden dan het rapport 2014. Alleen uit de stippenkaarten in de bijlagen is het aantal territoria voor het gebied aan de Kleine Woldweg terug te herleiden. De aantallen zijn wel meegenomen in de tabel en uitwerking in hoofdstuk 4. Hierdoor is er, met uitzondering van 2015, een vergelijkende broedvogelreeks van 2004 t/m 2022. In voorgenoemde rapporten wordt aangegeven dat de verschillende inventarisaties allemaal zijn uitgevoerd volgens de (Sovon-)systematiek. Dat maakt het gemakkelijker en nauwkeuriger om gegevens met elkaar te vergelijken. De Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe onderzocht het gebied in het voorjaar van 2018 voor het eerst en deed dit in 2022 opnieuw. Eerst was het de bedoeling om dit al in 2021 uit te voeren, maar vanwege de Covid19-pandemie schoof een inventarisatie elders door van 2020 naar 2021.

Veldwerk

De broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd in de periode begin april t/m eind juni 2022, volgens het Broedvogel Monitoring Project van Sovon (BMP, type A) en de daarvoor in de handleiding vastgelegde werkwijze (Vergeer, Van Dijk et al., 2016).

De inventarisatie bestond uit 6 ochtendbezoeken en 2 bezoeken na zonsondergang, speciaal voor de nachtactieve soorten (overeenkomstig werkwijze BMP-A). Het betrof hier een avondronde en een late avond-/nachtronde. Vanwege de kwetsbaarheid van het gebied en om verstoring te voorkomen werd elke ronde met maximaal 4-5 personen tegelijk gelopen.

In onderstaande tabel staan de verdere details van deze veldbezoeken weergegeven. Daarnaast is het gebied door enkele leden ook buiten de inventarisatieronden bezocht, waarvan de waarnemingen als aanvulling op de inventarisatiegegevens zijn gebruikt.

	Datum	Begintijd	Eindtijd	Weertype	Wind	Neerslag	Temp.	Deeln.
1	Za. 2 apr.	6.47 u.	8.49 u.	zonnig	1	-	0 °C	5
2	Za. 16 april	6.12 u.	8.05 u.	bewolkt	3	-	5 °C	3
3	Za. 30 april	5.36 u.	7.54 u.	bewolkt	2	-	4 °C	4
4	Za. 14 mei	5.14 u.	7.42 u.	onbewolkt	2	-	8 °C	4
5	Za. 21 mei	20.48 u.	23.14 u.	onbewolkt	2	-	13 °C	4
6	Za. 4 juni	4.52 u.	7.09 u.	onbewolkt	3-4	-	10 °C	2
7	Za. 18 juni	4.50 u.	7.42 u.	onbewolkt	1-2	-	18 °C	4
8	Ma. 27 juni	22.56 u.	0.42 u.	bewolkt	2	-	-	4

Alle ingeplande rondes konden doorgang vinden. Vanwege de mindere weersomstandigheden is de geplande avondronde van vr. 20 mei verplaatst naar de volgende dag. Datzelfde gold voor de ronde van za. 25 juni, die naar de 27e verplaatst werd.

Alle rondes konden onder prima telomstandigheden plaatsvinden, zonder belemmerende weersomstandigheden. De eerste ronde van 2 april kende wel een koud verloop, waarbij een dun ijslaagje onder onze voeten kraakte. De wind was in ieder geval tijdens de meeste rondes zwak tot matig. De wind is vaak bepalend voor het goed kunnen lokaliseren en intekenen van de aanwezige soorten, omdat de meeste riet- en moerasvogels op geluid worden waargenomen.

© De vroege en koude rondgang op 30 april (foto: Benno van den Hoek).

Tijdens de bezoeken werd er een vooraf vastgelegde route gelopen, zoals aangegeven op onderstaande afbeelding. De route werd rond het rietland voornamelijk met de klok mee gelopen, zoals op de afbeelding weergegeven, met tenminste enkele malen een tegengestelde looprichting om zowel het rietland als het vochtig hooiland. Dit vanwege de afname van zangactiviteit later in de ochtend en om te voorkomen dat daardoor vroeg actieve soorten gemist zouden worden. Het rietland is alleen vanaf de randen te inventariseren en ook het vochtig hooiland is slechts zeer beperkt toegankelijk vanwege de verdiepte delen en sloten in het gebied. Ook om verstoring te voorkomen is dit voornamelijk vanaf de buitenranden geïnventariseerd. Bij moeilijk overzichtelijke plekken of kansrijke plaatsen voor eenden en steltlopers is extra tijd geïnvesteerd om ook deze gebiedsdelen zo zorgvuldig mogelijk te monitoren.

Verwerking en interpretatie gegevens

Voor het intekenen van de soorten is gebruik gemaakt van de app Avimap van Sovon. Dit maakte het mogelijk om de waarnemingen zeer gedetailleerd in te tekenen. Alle aanwezige soorten zijn hierop ingevoerd. De overige waarnemingen zijn, indien relevant, via de invoerapp van Waarneming.nl ingevoerd. Deze zijn bij de latere uitwerking in een afzonderlijke lijst verwerkt. Na elke rondgang zijn de ingevoerde gegevens direct geüpload naar het online BMP-portal van Sovon. Na het online zetten van alle waarnemingen is gebruik gemaakt van de automatische clustering in de online software. Deze clustering volgt strikt de Sovon-richtlijnen van het BMP-project. Dit maakt de output, de stippenkaarten, tot een zuivere vertaling van de ingevoerde waarnemingen.

Resultaten

In het gebied aan de Kleine Woldweg zijn in 2022 totaal 31 vogelsoorten als zekere of (zeer) waarschijnlijke broedvogel vastgesteld. Iets minder dan een derde daarvan, namelijk 9 soorten, komen voor op de 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' (2017).

Daarnaast troffen we 5 soorten aan die momenteel op de 'Oranje Lijst' voor komen.

Alle broedvogelsoorten van 2022 zijn in onderstaand overzicht vetgedrukt, met markering van de Rode- en Oranje Lijstsoorten.

Soort	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'16	'17	'18	'22
	---> Gebied na herinrichting --->														
Knobbelzwaan	0	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1	2	1	6	3
Grauwe gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32*	16*	13	18
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Wilde eend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	6	7
Krakeend	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	8	2	2
Zomertaling RL(b)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	4	1
Wintertaling RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Slobeend RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	4	3
Tafeleend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Kuifeend	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	2
Fuut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Roerdomp RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2	1
Grote zilverreiger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Bruine kiekendief OL	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1
Fazant	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2	0	0	0	0	0
Kwartelkoning RL(b)	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Porseleinhoen RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Kleinst waterh. RL(g)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Waterral	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3	7	13
Waterhoen OL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4	2
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	12	16	9
Scholekster OL	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Kievit OL	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	10	6	6	1	5
Bontbekplevier RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Wulp RL(k)	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto RL(g)	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
Tureluur RL(g)	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	6	6	5	7
Watersnip RL(b)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Visdief RL(g)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Zwarte stern RL(b)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	6	0	0
Veldleeuwerik RL(g)	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Graspieper RL(g)	4	4	2	1	0	1	1	2	3	4	3	2	0	1	0
Gele kwikstaart RL(g)	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	2	2	1	0	2
Witte kwikstaart	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Roodborsttapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Blauwborst	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Snor RL(k)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	7
Sprinkhaanzanger	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Rietzanger	6	1	5	6	4	8	7	13	6	6	3	4	8	8	13
Bosrietzanger	1	4	1	5	7	4	3	3	2	3	0	0	0	4	7
Kleine karekiet	5	5	6	13	14	8	13	16	13	11	16	10	19	29	49
Baardman OL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	3
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Kneu RL(g)	1	2	0	1	1	1	0	0	2	1	1	1	0	1	0
Rietgors	15	18	16	18	18	21	22	20	15	15	11	10	17	19	50
Aantal soorten	13	16	13	12	9	10	11	11	9	10	12	24	20	28	31

RL : Rode Lijst soort.

Rode Lijsten bevatten soorten die bedreigd worden of kwetsbaar zijn. Rode Lijsten hebben geen juridische status, maar hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringsfunctie. Overheden en natuurbeheerders worden verondersteld met de soorten op deze lijst rekening te houden. Voor deze soorten geldt een hogere prioriteit bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, bijvoorbeeld door hun leefgebieden te verbeteren.

De huidige 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' is in 2017 vastgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Op deze Rode Lijst staan 87 Nederlandse broedvogels.

Binnen de Rode Lijst zijn soorten verdeeld in categorieën, van 'Verdwenen' en via 'Ernstig bedreigd', 'Bedreigd' en 'Kwetsbaar', naar 'Gevoelig'. De gebruikte afkortingen in de lijst: b = bedreigd | k = kwetsbaar | g = gevoelig.

OL: Oranje Lijst soort.

Als een soort op de Rode lijst verschijnt, is er al sprake van een flinke bedreiging. Mede daarom heeft Vogelbescherming open ogen voor soorten die op de Rode lijsten 'dreigen' te komen, zodat je tijdig kunt ingrijpen. Onze oosterburen hebben daarvoor het begrip 'Vorwarnliste' ingevoerd, een waarschuwingslijst. Vogelbescherming heeft in navolging daarvan zogenoemde Oranje lijsten laten opstellen voor zowel broedvogels als voor doortrekkers en wintergasten. Zowel de soorten van de Rode lijst als die van de Oranje lijst (momenteel 14) vragen om speciale aandacht en bescherming.

* : Betreft het minimale aantal territoria Grauwe gans in 2016 en 2017 en geteld op basis van de stippenkaarten uit rapporten Van der Goes en Groot (G&G-rapport 2016-28 en G&G-rapport 2017-32) -> zie toelichting par 3.1.

Tijdens de inventarisatie van 2022 zijn (na autoclustering) in totaal 221 territoria van 31 vogelsoorten vastgesteld. Dit is qua aantal territoria fors hoger dan de 153 territoria bij de vorige inventarisatie in 2018. Tijdens de jaren 2004 t/m 2014 (tot aan de afronding van de herinrichting) werden jaarlijks gemiddeld 48 territoria van 12 soorten vastgesteld. In 2016 waren dit (tenminste) 111 territoria en in 2017 117 territoria.

Hoewel alle gegevens vanaf 2004 volgens de Sovon BMP-systematiek zijn verzameld zijn met name de jaren 2016, 2017, 2018 en 2022 volwaardig met elkaar te vergelijken, omdat de huidige opzet van het terrein pas vanaf 2015 een feit was.

Hierna zal voor een selectie vogelsoorten een nadere toelichting worden gegeven. Deze soorten zijn onderverdeeld in soortgroepen, gerangschikt naar deelbiotoop. Hierin zullen tenminste alle Rode Lijstsoorten en een aantal andere karakteristieke soorten belicht worden. Waar mogelijk is de vergelijking getrokken met eerdere inventarisaties en de landelijke trends.

Watervogels

Het gehele gebied bestaat in hoofdzaak uit nat biotoop, waardoor er diverse soorten watervogels te verwachten zijn. Naast de open stukken zijn er ook gedeelten met een dichte vegetatie waarin vogels gemakkelijk aan het zicht onttrokken worden. Dat maakt het inventariseren van deze soortgroep een stuk lastiger. Daarnaast is het alleen mogelijk om het gebied vanaf de randen te inventariseren en zijn de mid-dengedeelten niet bereikbaar. Dit alles heeft mogelijk als effect gehad dat sommige soorten wat onderteld kunnen zijn.

Grauwe gans (18 terr.)

De Grauwe gans heeft zich pas na de herinrichting van het gebied in 2014 als broedvogel in het reservaat gevestigd. Zoals op veel plaatsen in het randmerengebied en de voormalige Zuiderzeepolders doet de soort het goed, getuige ook

© Een van de vele families Grauwe gansen (foto: Bennie van den Brink).

de lichte toename ten opzichte van 2018. Met name in het vroege voorjaar is er vaak nog veel samenscholing van groepjes gansen te zien, die pas later tot paarvorming leiden. Na het uitkomen van de jongen blijven de vogels vaak nog lang als families in het gebied aanwezig.

Zomertaling (1 terr.) RL(b)

De Zomertaling is altijd een mooie soort, die helaas op de Rode Lijst als bedreigd staat aangemerkt. De afname (van 4 naar 1 territorium) ten opzichte van 2018 lijkt in het grote geheel minder dramatisch dan het lijkt. Vrijwel zeker is er bij deze soort sprake van wegzuiging naar het nabij gelegen Reevediep waar de soort ook regelmatig wordt gezien en is gaan broeden. Aan de Kleine Woldweg duurde het tot de zesde ronde voordat de eerste waarneming genoteerd kon worden. Dit terwijl er vier jaar eerder al veel eerder in het voorjaar waarnemingen waren. Het betrof hier 4 individuen die zich in het gebied bevonden. Pas tijdens de laatste ronde op 27 juni liet een vogel zijn bekende ratel horen en kon deze als geldig territorium genoteerd worden.

Slobeend (3 terr.) RL(k)

Anders dan bij de Zomertaling werden tijdens de meeste ronden wel 1-4 Slobeenden in het gebied waargenomen. Deze soort moet het van de meer open stukken water hebben, waar ze al slobberend hun kostje bij elkaar zoeken. De mannetjes zijn een lust voor het oog. Ten opzichte van 2018 is de soort als broedvogel stabiel gebleven.

Tafeleend (2 terr.)

De Tafeleend was één van de verrassingen van deze broedvogelinventarisatie en werd voor het eerst als broedvogel vastgesteld. Op 16 april werd in de diepe sloten aan weerszijden van het rietland een paartje waargenomen. Maar ook na 15 mei (de datumgrens voor deze soort) waren er waarnemingen, waarbij op 18 juni aan weerszijden van het plasdrasgebied uitgevlogen donsjongen te zien waren.

Moerasvogels

Volgens de beschrijvingen in de nieuwe Vogelatlas (2018) heeft het oppervlak aan moerasgebieden in Nederland zich vanaf 1990 met meer dan de helft uitgebreid. Dit mede door natuurontwikkelingsgebieden in combinatie met waterberging. Veel moerasvogelsoorten zijn het daardoor beter gaan doen (soms in beperkte mate). Toch kent dit biotoop nog een behoorlijk aantal soorten die op de Rode Lijst voorkomen.

Roerdomp (1 terr.) *RL(k)*

Na de herinrichting van het reservaat heeft de Roerdomp zich definitief in het gebied gevestigd, met afwisselend één of twee broedparen. Het is een bedreigde moerasvogel, die in de laatste Vogelatlas (2018) een lichte toename laat zien ten opzichte van de vorige atlasperiode (1998-2000). Landelijk wordt het aantal broedparen geschat op 310-380. Tijdens de ronden van 16 april tot en met 18 juni (ronden 2 t/m 7) werd er telkens een roepende Roerdomp gehoord, steeds vanuit ongeveer het midden van het rietland. In 2018 waren er 2 territoria in het gebied, waardoor de roepintensiteit vaak hoger lag omdat de vogels op elkaar reageerden in de afbakening van hun territorium. Zowel binnen als buiten het broedseizoen wagen de vogels zich in het gebied nog wel eens buiten het rietland, om te foerageren in de natte delen van het vochtig hooiland.

© Roerdomp, sluipend door het plasdras (foto: Chris Spijkerboer).

Grote zilverreiger (1 terr.)

Misschien wel de meest onverwachte soort in het broedvogeloverzicht van dit gebied in 2022. En dat terwijl het ook een regelmatig geziene gast is in het gebied, maar als (mogelijke) broedvogel hadden we deze voorafgaand aan de inventarisatie zeker niet verwacht. Op 14 mei vlogen er twee

adulte vogels op vanuit het rietveld, in een periode dat de meeste vogels eigenlijk al weer terug zijn in de oorspronkelijke broedkolonies, waarbij de dichtstbijzijnde vermoedelijk de Oostvaarders- en Lepelaarplassen en De Wieden/Weerribben zijn. In de Oostvaardersplassen komt de soort (pas) sinds eind jaren '70 van de vorige eeuw tot broeden, maar breidt zich daarbuiten maar langzaam uit. Langs het randmerengebied zijn er in de voorbije 25 jaar wel eens vaker broedverdachte vogels geweest, zelfs die met nestmateriaal sleepten. Maar een zeker broedgeval in deze omgeving is zeer zeldzaam. De waarneming van 14 mei kreeg op 4 juni een vervolg, toen de inventariseerders langs de binnenrand van het rietland liepen en er een zilverreiger midden uit het rietland vloog en daarna al roepend boven het riet bleef cirkelen. Op zijn minst opmerkelijk, waaks gedrag dat geïnterpreteerd is als zogenaamd nestindicerend gedrag. Op 18 juni was er opnieuw/nog steeds een vogel in het gebied aanwezig, wat als zeer laat in het voorjaar kan worden aangemerkt. Of de vogels daadwerkelijk tot een broedpoging of broedgeval zijn gekomen binnen het reservaat blijft helaas ongewis.

Waterral (13 terr.)

De Waterral laat ten opzichte van de vorige inventarisatie bijna een verdubbeling zien! De soort was dit jaar dan ook niet te missen tijdens de inventarisatieronden. Deze soort laat zich maar zelden zien en is dan ook alleen op geluid geïnventariseerd. Naast het bekende gegil van een 'speenvarken' waren daarnaast ook andere contactgeluiden te horen, waarbij de vogels vaak op elkaar reageerden. Anders dan in 2018 is het dit jaar opvallend dat alle 13 territoria zich in het rietland bevonden en geen enkele in de natte delen van de hooilanden/plasdrasdelen. De waarnemingen zijn zo zuiver mogelijk ingetekend en de stippenkaart vormt na automatische clustering de output daarvan, rekening houdend met de minimale fusieafstanden.

Porseleinhoen en Kleinst waterhoen (0 terr.) *RL*

De opvallendste soorten uit de vorige inventarisatie van 2018 waren het Porseleinhoen en Kleinst waterhoen, met respectievelijk 4 en 1 territorium. Zoals destijds in het inventarisatierapport aangegeven worden deze soorten vaak aangemerkt als pionierssoorten, die zich kortstondig in een gebied in ontwikkeling kunnen vestigen. Helaas heeft de aanwezigheid van beide soorten geen vervolg gekregen in 2022. In de nazomer van 2021 was er nog wel een Porseleinhoen in het gebied aanwezig, maar gezien de tijd in het seizoen duidde dat op een doortrekker. Zo ook in 2022, toen er in september nog tweemaal een vogel is gezien. Wel was er in 2022 een roepende vogel actief in het nabij gelegen Reevediep, net ten zuiden van Kampen. Dat gebied heeft zich de laatste drie jaar ontwikkeld tot een prachtig stukje natuurontwikkeling, met grote delen rietmoeras en natte delen. Ideaal biotoop voor een soort als Porseleinhoen, zo blijkt, want al vanaf 2019 was er jaarlijks Porseleinhoen te horen in dit nieuwe gebied. In 2019 was er ook een roepende

Kleinst waterhoen in dit gebied aanwezig. Hemelsbreed ligt dit op slechts enkele kilometers afstand van het reservaat Kleine Woldweg en het is aannemelijk dat de wegzuigende werking van het Reevediep voor de beide soorten van invloed is geweest op de aanwezigheid na 2018.

Rietvogels

Aangezien bijna een derde van het totale gebied uit riet bestaat is deze soortgroep het best vertegenwoordigd qua aantallen territoria. In de loop van de ontwikkeling van het gebied heeft het percentage riet zich uitgebreid en groeit het nu ook op veel plaatsen langs de sloten en open plekken in het gebied. Dat de vogels ook hier dankbaar gebruik van maken was duidelijk te zien. Gelukkig worden deze stroken riet deels gespaard bij het jaarlijks maaien van de vegetatie. Buiten het broedseizoen biedt het dan ook nog beschutting aan eenden en oogjagers zoals reigerachtigen. In 2022 hebben alle rietsoorten het goed gedaan ten opzichte van de inventarisatie in 2018.

Bruine kiekendief (1 terr.) OL

Dit jaar was er, in tegenstelling tot 2018, weer een broedpaartje Bruine kiekendief aanwezig in het rietland. Met uitzondering van de nachtronde werden op alle andere rondes vogels waargenomen. Al op 16 april was er een waarneming van een adulte vogel die met nestmateriaal boven het gebied vloog en ongeveer halverwege het rietland inviel. Later in het seizoen waren soms ook beide oudervogels te zien boven het gebied en waren er waarnemingen van vogels die met prooien rondvlogen.

Blauwborst (1 terr.)

Bij voorgaande inventarisaties werd de Blauwborst als opvallende afwezige aangemerkt, gezien het geschikte biotoop voor deze soort. Het moet gezegd dat het rietland mogelijk nog net iets te weinig diversiteit, waar een afwisseling van riet en struweel soms de voorkeur geniet. Dat

lijkt de laatste paar jaar wel iets meer te komen. Dit voorjaar werd op 2 april de eerste waarneming van deze soort echter helemaal in de zuidoosthoek van het gebied gedaan, in het natte plasdras gedeelte. Waarschijnlijk een nog maar net gearriveerde doortrekker. Tijdens de rondes van 16 en 30 april was er een luid zingende vogel aanwezig voorin het rietland, dichtbij de Kleine Woldweg. Genoeg voor een geldig territorium, maar na 30 april zijn er geen waarnemingen tijdens rondgangen geweest. De vraag dient zich dus aan of er hier nog sprake was van een doortrekker en of de vogels hier daadwerkelijk gebreed hebben.

Snor (7 terr.) RL(k)

De Snor was in het voorjaar van 2022 nadrukkelijk aanwezig in dit gebied. 7 Territoria is een opvallend hoog aantal voor deze Rode Lijstsoort, in een betrekkelijk klein gebied als het rietland aan de Kleine Woldweg. Zeker als we bedenken dat deze soort tot aan 2014 niet in het gebied is vastgesteld en in 2016 ook maar met een enkel territorium aanwezig was. Op het hoogtepunt waren er in 2022 ook 7 zingende vogels te horen, verdeeld over het rietveld. In de twee navolgende rondes waren dat er nog respectievelijk 6 en (tweemaal) 5.

Sprinkhaanzanger (1 terr.)

Dit voorjaar konden we voor het eerst in jaren ook weer eens een Sprinkhaanzanger in het gebied noteren. Op 14 mei was in de vroege ochtend een zingende vogel te horen, langs de binnenrand van het rietland. Tijdens de nachtronde van 27 juni was de kenmerkende zang langs de buitenrand van het rietland te horen. Anders dan de Snor wordt het geluid van de Sprinkhaanzanger vaak vergeleken met het geluid van een wekkertje, dat vaak langer door gaat. Ook zingt de soort na zonsondergang nog, waar de Snor meer actief is van de ochtend- tot in de avondschemering.

© Blauwborst (foto: Rini Lamboo).

Rietzanger (13 terr.)

Daar waar er in 2018 een verdubbeling van het aantal Rietzangers werd vastgesteld, was het aantal in 2022 opnieuw fors gestegen (tot meer dan 50%). Dit lijkt in de trend van de landelijke stand van deze soort, die tot over de Sahara in de Sahelzone overwintert. Het broedsucces van de soort staat vaak in verband met de overleving vanuit deze overwinteringsgebieden. De soortkaart in de bijlage laat een mooi gelijkmatige verdeling over het rietland zien.

Bosrietzanger (7 terr.)

Na enkele jaren van afwezigheid op de broedvogellijst (2014-2017) lijkt de Bosrietzanger het goed te doen sinds 2018, met een toename van 4 naar 7 territoria. Deze Afrika-ganger arriveert later in haar broedgebied dan de sterk lijkende Kleine karekiet, namelijk pas vanaf begin mei. De eerste vogel werd pas tijdens de ronde van 21 mei gehoord, met twee weken later al 5 zangposten. De uitbundige zang is eigenlijk niet te missen, hoewel de vele imitaties ons soms op het verkeerde been zette. Met name langs de binnenrand van het rietland bevonden enkele zangposten zich op onze route en hielden we af en toe even stil om te luisteren naar de uitbundige zang vol imitaties.

Kleine karekiet (49 terr.)

Ook de Kleine karekiet vertoont een flinke toename van het aantal territoria, van 29 in 2018 naar maar liefst 49 in 2022. De verspreiding in het rietland lijkt zich meer te concentreren langs de noordelijke buitenrand, maar dit is vrij duidelijk een waarnemerseffect. De soms wat ingetogen zang kan gemakkelijk gemist worden wanneer het (zoals in dit gebied) alleen mogelijk is om vanaf de buitenranden te inventariseren. Het werkelijke aantallen territoria of broedparen zal dus zeker hoger liggen. Wel tonen deze aantallen aan dat het gebied de laatste jaren steeds aantrekkelijker is geworden voor deze soort, met 10 jaar geleden nog slechts 11 territoria.

Baardman (3 terr.) *OL*

Tijdens voorgaande inventarisaties werden er jarenlang geen Baardmannen aangetroffen, met pas in 2018 voor het eerst 6 territoria. In 2022 was dit weliswaar weer wat minder, maar zoals ook in het voorgaande inventarisatie-rapport aangegeven blijft het ook een erg lastig te inventariseren soort, aangezien de vogels naast de kenmerkende contactroep geen zang of andersoortige territoriumroep hebben. Daarnaast zijn het vroege broeders en beginnen de jongen na het uitvliegen, vaak in familieverband, rond te zwerven. Dit bemoeilijkt het vaststellen van territoria. Tijdens de ronde van 18 juni werd er op 10 locaties Baardmangeluid gehoord, maar dit kunnen dus gemakkelijk uit elkaar gewaaierde families zijn.

Rietgors (50 terr.)

De Rietgors laat ten opzichte van 2018 een explosieve toename zien van het aantal territoria: van 19 naar maar liefst

50 territoria. Bijna ongeloofwaardig als je het getalsmatig naast elkaar ziet, maar ons inziens wel een waarheidsgetrouwe afspiegeling van onze veldervaringen van dit voorjaar. Vanuit elk plukje riet leek het lichte riedeltje te klinken. Al tijdens de eerste rondgang op 2 april werden er maar liefst 54 zangposten geteld en ook tijdens de voorlaatste ronde op 18 juni waren er dat nog 52, in een periode waarin de zangactiviteit doorgaans al behoorlijk afnemend is. De successie van de rietzones is het gebied heeft hier duidelijk positief aan bijgedragen. De stippenkaart laat een redelijk gelijkmatige bezetting in het rietland zien, met daarbuiten nog een dertiental losse zangposten in riestrookjes in de natte delen van het gebied.

Weidevogels

Op landelijk niveau staat deze soortgroep onder flinke druk, door onder andere veranderd agrarisch beheer, verdroging, predatie en veranderingen door menselijke activiteit (recreatie, stadsuitbreiding etc.). Het inventarisatiegebied is dus onderdeel van het complex Polder Oosterwolde, dat van oudsher bekend stond als een waardevol weidevogelreservaat. De laatste decennia zijn echter ook hier de aantallen teruggelopen. De in het reservaat in 2022 aangetroffen soorten uit deze categorie staan dan ook allemaal op de Rode of Oranje Lijst.

Op voorhand lijkt het inventarisatiegebied aan de natte kant als broedbiotoop voor weidevogels. Wel is gebleken dat met name in de periode medio februari t/m eind april het gebied veel gebruikt wordt als pleisterplaats van terugkerende weidevogels, zoals Kieviten, Grutto's (waaronder IJslandse grutto's) en Kemphanen.

© Scholekster (foto: Erik Beek).

Scholekster (2 terr.) *OL*

Een steeds schaarsere weidevogelsoort in de Polder Oosterwolde, met in de laatste jaren slechts een klein aantal territoria in het hele Staatsbosbeheercomplex van de Polder Oosterwolde. Tijdens meerdere ronden waren er vogels in het reservaat Kleine Woldweg aanwezig, met op 21 mei twee paartjes die alarmerend gedrag vertoonden. Mogelijk liepen er in de nabijheid jongen, maar deze werden niet gezien.

Kievit (5 terr.) *OL*

De Kievit is één van de soorten die de natte delen van het gebied bijna jaarrond gebruikt als foerageergebied. Met name in het voor- en najaar zijn er soms flinke samenscholingen te zien. Vanaf de pioniersituatie in 2014 heeft de soort zich als vaste broedvogel gevestigd. Na een minder succesvol broedseizoen in 2018 kwam de soort opnieuw uit op de aantallen broedparen die in 2016 en 2017 werden vastgesteld. De onoverzichtelijkheid van sommige delen van het vochtig hooiland kunnen niet uitsluiten dat de soort zelfs nog iets onderteld is.

Grutto (4 terr.) *RL(g)*

Net als de Kievit gebruikt ook de Grutto de plasdras gedeelten van het gebied in het voorjaar als foerageergebied. Na aankomst vanuit het overwinteringsgebied zijn eind maart/begin april jaarlijks vele tientallen vogels aanwezig, met daartussen ook de IJslandse ondersoort. Onze nationale vogel lijkt zich in 2022 ook als broedvogel in het reservaat thuis te voelen. In het vochtig hooiland is de laatste paar jaar steeds meer sprake van verlanding, wat het tot een aantrekkelijker broedbiotoop voor Grutto lijkt te maken. De aanwezigheid van plasdras dichtbij de broedplaats is belangrijk voor de overleving van nestjongen in de eerste fase van hun leven.

Tureluur (7 terr.) *RL(g)*

Deze Rode Lijstsoort doet het sinds de herinrichting (2014) goed in het gebied, met dit jaar zelfs twee territoria meer dan in 2018. Langs de randen van de plasdrasdelen waren op 18 juni ook uitgevlogen jongen te zien. Nestjongen van weidevogels zijn nestvlieders, die vrijwel direct na het uit-

komen al met hun ouders op pad gaan om hun eigen voedsel bij elkaar te scharrelen. De ouders blijven dan nog enige tijd waakzaam aanwezig om ze te beschermen tegen predatoren.

Watersnip (1 terr.) *RL(b)*

In het vroege voorjaar worden er in het gebied regelmatig Watersnippen aangetroffen, waarbij we tijdens de eerste rondgang op zo'n 30 vogels kwamen. De waarneming van vijf vogels tijdens de ronde van 30 april viel binnen de datumgrenzen en leverde een territorium op. Bij deze soort is er zeker uitwisseling met het Reevediep voor wat betreft deze en andere steltlopers. Het is pas het eerste vastgestelde territorium na 2004, toen de inventarisatiereeks van dit gebied gestart is.

Gele kwikstaart (2 terr.) *RL(g)*

Na het ontbreken van deze soort in het broedvogeloverzicht van 2018, resulteerde de inventarisatie van 2022 in twee territoria. Na de doortrekperiode van deze soort bleven er ook verder in mei en juni vogels aanwezig in het gebied. Het is goed mogelijk dat de aanwezige vogels niet in het reservaat maar in omliggende weidepercelen tot broeden zijn gekomen.

Overige soorten

Van de overige broedvogelsoorten is hieronder de meeste verrassende soort beschreven, die buiten de voorgaande categorieën valt.

Bontbekplevier (1 terr.) *RL(k)*

Een opvallende en onverwachte soort in het gebied. Op 14

© De vroege ochtendnevel hangt boven het rietland (links) en, aan de andere zijde van de sloot, het vochtig hooiland (foto: Benno van den Hoek).

mei waren er twee vogels aanwezig op de slikranden nabij de Kleine Woldweg. Op 4 en 18 juni ging het nog om een enkel individu. De waarnemingen vallen binnen de datumgrenzen voor deze soort, wat resulteert in een geldig territorium. De Bontbekplevier is een zeldzame broedvogel in Nederland, met (volgens de Atlasschatting in 2018) slechts 300-360 broedparen. In Flevoland is het bekend dat ze daar op akkers broeden.

Overige waarnemingen

Naast de aangetroffen broedvogelsoorten werden er ook waarnemingen gedaan van niet-broedvogels. In het broedvogelrapport is per inventarisatieronde een opsomming gegeven van de schaarsere soorten of opvallende aantallen. Dat overzicht bevat onder andere de volgende soorten: Pijlstaart – Bergeend – Lepelaar – Boomvalk – Kempfaan – Wulp – Regenwulp – Oeverloper – Witgat – Bruine rat – Ree.

Evaluatie

In het natuurreservaat aan de Kleine Woldweg zijn in het voorjaar van 2022 totaal 31 vogelsoorten als zekere of (zeer) waarschijnlijke broedvogel vastgesteld. Iets minder dan een derde daarvan, namelijk 9 soorten, komen voor op de 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' (2017): Zomertaling, Slobeend, Roerdomp, Bontbekplevier, Grutto, Tureluur, Watersnip, Gele kwikstaart en Snor. Dit betreft zo'n 29% van het totale aantal vastgestelde vogelsoorten in het gebied, wat een behoorlijk hoog aandeel is. Daarnaast troffen we 5 soorten aan die momenteel op de 'Oranje Lijst' voor komen: Bruine kiekendief, Waterhoen, Scholekster, Kievit en Baardman.

Op basis van de vastgestelde soorten en de interpretatie van hun aanwezigheid kunnen we het volgende concluderen:

- * het gebied (23 ha) heeft vanaf 2014 een snelle en succesvolle ontwikkeling doorgemaakt, die in zijn algemeenheid ten gunste is gekomen aan de aangetroffen water-, riet- en moerasvogelsoorten;
- * de ontwikkelingen hadden in eerste instantie een minder gunstige invloed op het broedbiotoop en de resultaten van de aanwezige weidevogelsoorten, maar dit lijkt (op basis van de ervaringen uit 2022) zich gunstiger te ontwikkelen;
- * de natte delen van het gebied hebben onverminderd een belangrijke aantrekkingskracht en betekenis op doortrekkende en pleisterende water- en weidevogels en steltlopers;
- * met 221 territoria van 31 soorten lag het totaal aantal vastgestelde territoria en soorten beduidend hoger dan de inventarisatie van 2018, toen er 153 territoria van 28 soorten werden vastgesteld. Daarnaast is dit ook fors hoger dan het gemiddelde van 48 territoria van gemiddeld 12 soorten in de jaren 2004 t/m 2014 (tot aan de afronding van de herinrichting);
- * hoewel alle gegevens vanaf 2004 volgens de Sovon BMP-systematiek zijn verzameld zijn met name de jaren 2016 t/m 2022 volwaardig met elkaar te vergelijken, omdat de huidige

opzet van het terrein pas vanaf 2015 een feit was;

- * de aanwezige watervogelsoorten laten zich door de dichte vegetaties vaak moeilijk met zekerheid inventariseren/interpreteren en sommige soorten zijn daardoor mogelijk iets onderteld;
- * de aanwezigheid van een broedverdachte Grote zilverreiger is opmerkelijk te noemen. Daarnaast was ook de Bontbekplevier een zeer verrassende soort, met waarnemingen binnen de door Sovon vastgestelde datumgrenzen. Ook de Tafeleend was een verrassing op de lijst;
- * de rietzones langs sloten en open plaatsen worden veel gebruikt als zangpost en broedzone door rietvogelsoorten als Kleine karekiet en Rietgors, waardoor hun aantal fors is toegenomen vanaf 2017. Ook de andere rietvogelsoorten deden het (nog) beter dan in voorgaande jaren;
- * het is zeer aannemelijk dat de ontwikkeling van het Reevediep ten zuiden van Kampen, op slechts enkele kilometers van het reservaat Kleine Woldweg, een wegzuigende werking heeft op soorten als Zomertaling, maar mogelijk ook op de aanwezigheid van Porseleinhoen en Kleinst waterhoen;
- * het gebied is vanwege de beperkte omvang kwetsbaar. Verdroging of disfunctie van de watersturing kan snel voor verandering zorgen in de omstandigheden voor flora en fauna.

© Het nieuwe fietspad richting Kampen (foto: Benno van den Hoek).

Naar aanleiding van de uitgevoerde inventarisatie en de daaruit voortgekomen resultaten zijn er een aantal zaken die aandacht vragen in beheer, (verdere) ontwikkeling en optimalisatie van het gebied. De belangrijkste aspecten daarbij zijn:

- * het waterpeilbeheer in het gebied;
- * maaibeheer vegetatie vochtig hooiland, rietland en rietzones in de natte delen.

Hoewel er steeds meer verlanding van vegetatie te zien is in het gebied, is het van belang om met een juist waterpeilbeheer de plasdrassituaties in het gebied (met name in het zuidelijke deel) in de huidige omvang te behouden.

Deze vormen een belangrijke pleisterplaats voor veel steltlopers in het vroege voorjaar, maar zijn ook belangrijk voor jonge weidevogels en ralachtigen. Om dit te bereiken is het jaarlijks maaien en afvoeren van de vegetatie van groot belang. Bij het maaien van het rietland en rietzones is het daarbij belangrijk om jaarlijks voldoende riet te sparen. Dit is gunstig voor soorten die gebaat zijn bij oud riet, zoals Roerdomp, Baardman en soorten die het buiten het broedseizoen gebruiken als pleister- en schuilplaats.

In de evaluatie van het vorige inventarisatierapport van 2018 werd als zorg geuit dat het gebied een grotere aantrekkingskracht heeft op vogelaars. Echter, lijken de aanwezige vogels zich doorgaans weinig aan te trekken van de verkeersbewegingen over de Kleine Woldweg en voertuigen die daar kortere of langere tijd stil staan. De houten hekken en verbodsbordjes ter plaatse van toegangsdammen langs de Kleine Woldweg laten aan duidelijkheid niets te wensen over. Maar wel was er destijds zorg over de verharding van het dijkje, dat als klompenpad de scheidslijn vormde tussen het natuurgebied en de Gelderse Gracht. Mede onder druk van de gemeente Kampen heeft de gemeente Oldebroek dit pad begin 2022 laten verharderen, om aansluiting te maken met het reeds verharde fietspad op Kampens grondgebied, vanaf de weg De Heuvels bij Kamperveen en het al geplaatste fietsbruggetje over de Gelderse Gracht. De werkzaamheden zijn buiten het broedseizoen uitgevoerd en hebben geen invloed gehad op onze inventarisatie. De angst voor een mogelijk negatief effect van deze fietsverbinding, die veel gebruikt wordt door groepen scholieren naar en vanuit Kampen, lijkt vooralsnog mee te vallen. Onze ervaring tot nu toe is dat er nog voldoende buffer is door de tussenliggende sloot en vegetatiestrook en dat de vogels in het achterliggende plasdras slechts beperkt verstoring onder vinden van verkeersbewegingen over dit pad.

Samengevat concluderen wij dat het natuurreserveaat aan de Kleine Woldweg een bijzonder hoge dichtheid aan schaarse en karakteristieke vogelsoorten huisvest en op flora- en faunagebied grote natuurwaarden bezit. De aanwezige broedvogels lijken zich hier goed te ontwikkelen. De herontwikkeling heeft hieraan sterk bijgedragen en maakt het tot een waardevol gebied binnen de Polder Oosterwolde.

Deelnemers

De volgende VBW-leden namen deel aan de inventarisatieronden:

Louw den Besten - Dik Bos - Betty van Bruggen - Peter van Duijn - Frans Deuring - Wolbert Hermus - Henri Heussen - Steven Hijmissen - Benno van den Hoek - Benjamin Muis - Jan de Pagter - Geert Jan Prins - Gert van Veldhuizen.

Graag wil ik alle deelnemers hartelijk bedanken voor hun actieve en enthousiaste deelname. Ook een woord van dank richting de medewerkers van Staatsbosbeheer, met in het bijzonder Florian Bijmolt van team Veluwe-Noord, voor hun medewerking in de voorbereiding en uitvoering van de inventarisatie.

Het volledige rapport is inmiddels aangeboden aan Staatsbosbeheer en toegezonden aan de deelnemende leden. Op korte termijn is het complete rapport ook online te vinden op onze website, onder het kopje 'inventarisaties'. In het rapport zijn ook de soortkaarten (stippenkaarten) van alle aangetroffen soorten te vinden, net als de volledige soortbeschrijvingen.

Benno van den Hoek

© Bloeiend vochtig hooiland in mei (foto: Bennie van den Brink).

Nieuwe buren

Je zal maar een familie Zwarte spechten als nieuwe buren krijgen! In het afgelopen voorjaar kon ik een paartje Zwarte spechten volgen, die hun nest in een boom nabij onze woning (in de bosrand bij 't Harde) hadden gemaakt. Van begin april tot medio juni kon ik de vorderingen van het spechteng gezin volgen en op foto vastleggen.

Foto 1 – 14 april

De spechten nemen intrek in hun nieuwe woning na een verbouwing van de entree. Het ronde gat werd groter gemaakt en ovaal van vorm. De ligging van het gat is precies zo dat er bijna geen zon naar binnen kan schijnen. Het uithakken van de nestholte vraagt ongeveer een maand. In dit geval maakt het paar gebruik van een bestaand hol dat dus werd aangepast.

Foto 2 – 30 april

Ook het interieur werd verbouwd. Wekenlang werd er continu gehakt. Opruimen gebeurde door de houtsnippers in de rondte te blazen. Je kunt goed zien dat het houtafval door de specht omhoog wordt geblazen. Er wordt geen nestmateriaal van buiten toegevoegd. Het mannetje slaapt in het hol in aanbouw. Hij blijft dat doen tot zijn vrouwtje eieren begint te leggen.

Foto 3 – 29 mei

Het hakken is al enkele weken gestopt. In spanning wacht ik af of de broedpogingen resultaat hebben. Zo ja, dan wordt er na het 1e ei elke dag een nieuw ei bij gelegd. Bij 3 tot 6 eieren is het broedsel klaar en begint het broeden voor de eieren gelijktijdig. Na ca. twee weken komen de jonkies uit. De ouders wisselen elkaar ongeveer elke twee uur af.

Foto 4 – 7 juni

Daar zijn ze dan: drie hongerige jonge vogels. Ik was begin juni een week met vakantie en ik was bang dat ik dit zou missen. Maar bij thuiskomst kon ik de kuikens duidelijk horen. De kuikens komen bloot, doof en blind ter wereld. Na tien dagen verschijnen de eerste veren aan de vleugels. Bij jonge kuikens kun je aan de hoeveelheid rood op de kruin al snel zien of het een vrouwtje of een mannetje is.

Foto 5 – 7 juni

De ouders vliegen af en aan. De eierschalen worden niet uit het nest gegooid maar elders gedumpt en ze nemen voedsel mee terug. Maar als de kuikens groot genoeg zijn om uit te vliegen stopt het voeren door de ouders. Daarmee lokken ze de jongen het nest uit. Het uitvliegen duurt een dag of drie. De vader begeleidt de jongen nog een tijdje en na ongeveer twee maanden verlaten de jongen het territorium.

Bas Schreuder

Geraadpleegd: Koos Dijksterhuis, 'De Zwarte specht' - Atlas Contact, 2020.

Gaan we te ver...?

De dilemma's van een vogelaar

© Westelijke Sahara (foto: Wolbert Herms)

Aanleiding

Aanleiding voor onderstaande beschouwing vormden zowel de lezing van Jan Vermeer over zijn vogelreis naar onder meer Noord-Noorwegen als de uitsmijter van onze voorzitter Louw den Besten in het stukje 'Van de voorzitter' in de vorige Anser. Om met het laatste te beginnen: Louw stond naast zijn auto bij de Oostvaardersplassen vogels te kijken. Een jonge vogelaar op de fiets sprak hem aan op het gebruik van zijn auto voor deze liefhebberij. Is dit soort gemotoriseerd gereis en getrek – en zeker wanneer het naar verre oorden gaat – wel te rijmen met de natuurbeschermingsgedachte? En, wat waren de gevolgen van de iconische foto die Jan Vermeer van een vliegende Papegaaiduiker in een sneeuwbus maakte? Het leidde, zo vertelde hij, tot een stroom van vogelaars en fotografen, die ook allemaal naar die afgelegen plek in het hoge Noorden reisden om ook zo'n soort foto te maken.

Achtergrond

Bijna 30 jaar geleden bracht de 'Raad voor het Natuurbeheer', destijds het adviescollege van het Rijk m.b.t. natuur en landschap, het rapport 'Gaan we te ver?; Pleidooi voor een bezinning op de relatie toerisme-duurzaamheid-milieu' uit. Tegen de achtergrond van de vele (negatieve) effecten van het (eco)toerisme was de hamvraag of wij wel zo nodig alles moeten zien en doen wat ons zo aantrekkelijk en interessant toeschijnt en tot welke prijs daartoe ruimte/vrijheid moet worden geboden. Moeten we wel zo nodig met het vliegtuig op vakantie? En ieder jaar met wintersport? Ligt ons vakantiegeluk in pakweg Griekenland, Costa Rica of op Bali? Of wordt ons dat door de reisindustrie aangepraat en praten we dat ons zelf en elkaar aan? Buitenlandse vakanties zijn inderdaad onderdeel geworden van onze denk- en leefwereld, van ons cultuur- en consumptiepatroon. En daarmee oefenen zij als het ware ook onbewust een zekere dwang op ons uit, zij horen er gewoon bij. Maar.....met de energie die een retourvlucht Schiphol-Athene kost, kan een goed geïsoleerde eengezinswoning een jaar lang worden verwarmd.

Een groot sneeuwkanon verbruikt in een halve nacht evenveel energie als een gemiddeld vierpersoons huishouden in een heel jaar en leidt bovendien tot een grote uitstoot van CO₂. De luchtverontreiniging door autoverkeer en met name vliegverkeer in de vorm van CO₂, NO_x, onverbrande koolwaterstoffen (HC), PAK's, roet e.d. is gigantisch. Het waterverbruik door toeristen is groot: gebruikt hij normaal thuis 250 liter per dag, als toerist is dat 440 liter, terwijl de lokale plattelandsbewoner het doet met 140 liter. Daarnaast speelt ook waterverontreiniging (b.v. afspoeling zonnebrandcrème) een rol. Denk ook aan effecten als ruimtebeslag (wegenbouw, hotels, campings), versnippering, visuele vervuiling (kustvervuiling door grote appartementen en hotelcomplexen e.d.), bodemverdichting door betreding (b.v. 's zomers kale skipistes) met alle gevolgen van dien, zoals erosie en overstromingen.

Toerisme is per definitie mobiliteit en 75% van de internationale mobiliteit betreft vakantie reizen (incl. familiebezoek). De overige 25% betreft zakenreizen. Ging men een generatie terug eens per jaar met vakantie, nu is dat zowel vaker als naar verder weg gelegen bestemmingen. De toerisme-industrie is een van de meest expansieve industrieën en neemt op de export-wereldranglijst na de aardolie- en motorvoertuigen de derde plaats in. Bovengenoemd rapport heeft destijds (1994) in de reiswereld (ANVR, ANWB, Schiphol e.a.) veel stof doen opwaaien en 'duurzaam toerisme' op de kaart gezet. Maar.... de stof is inmiddels neer gedwarreld met bijna alleen het gebruik van een nieuw woord 'vlietschaamte' tot gevolg en de mogelijkheid (moderne 'aflaat') je CO₂-verbruik te compenseren door een storting voor 'Trees for All', een compensatie waar de nodige twijfel over bestaat. Dat rapport werd geschreven in de tijd van de Verklaring van Rio (Agenda 21; 1992), waarin bijzondere aandacht werd gevraagd voor de omstandigheid dat in sommige delen van de wereld de consumptiepatronen op een bijzonder hoog niveau liggen, hetgeen leidt tot een buitensporig hoge vraag en tot niet-duurzame

consumptiepatronen in de rijkere delen van de wereld, waartoe het leeuwendeel van het internationale toerisme moet worden gerekend. Het destijds door de regering in het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP (1990) en NMP 2 (1993) geformuleerde actieve milieubeleid is in de afgelopen decennia achter de horizon verdwenen. Het ging om doelstellingen zoals onder meer besparen van energie, op zijn minst handhaven van de milieukwaliteit, wegnemen van oorzaken van milieubelasting i.p.v. symptoombestrijding, de vervuiler betaalt, voorkomen van 'onnodige' vervuiling. We zijn inmiddels 30 jaar verder. Dertig verloren jaren, waarin de problematiek van natuur en milieu alleen maar groter is geworden! Dus opnieuw de indringende vraag: moeten we wel zo nodig alles doen en zien wat zo aantrekkelijk en interessant is en tot welke prijs – wetend, maar meestal niet (willen) wetend – wat de negatieve effecten van ons reizen en trekken zijn? En deze vraag is des te pijnlijker voor ons, vogelaars en natuurliefhebbers, bij wie natuur en milieu immers zo na aan het hart liggen.

Dilemma's

Zeker, ecotoerisme heeft ook positieve effecten, zoals natuurbeleving door de toerist zelf, nieuwe indrukken, ontspanning, rust, geluksgevoelens, de batterij weer opladen etc. Het is natuurlijk ook fantastisch om onvergetelijke natuurervaringen op te doen, nieuwe gebieden en nieuwe soorten te zien enz. Voor het bezochte land betekent de komst van een (eco)toerist een bron van inkomsten en werkgelegenheid voor de plaatselijke bevolking (onderdak, voedsel, handel, gids etc.) Het leidt ook tot inkomsten voor b.v. natuurparken e.d. door entreegelden, souvenirverkoop etc. Veel natuurgebieden zouden al lang verdwenen zijn als de komst van ecotoeristen niet duidelijk had gemaakt dat die gebieden uit natuuroogpunt van belang zijn. Door deze belangstelling van buitenaf hebben ze veelal de status van beschermd natuurgebied of nationaal park gekregen. Kortom, (eco)toerisme heeft zeer zeker ook positieve kanten, in het bijzonder voor de persoon zelf, maar ook voor de 'ontvangende partij'.

Ook is de ecotoerist de meest natuurbewuste toerist, maar hij is/was in veel gevallen ook wegbereider voor massatoerisme. Veel natuurgebieden werden immers aanvankelijk alleen door natuurwetenschappers als biologen en geologen bezocht en geëxploreerd. Door hun toedoen (verhalen, foto's, artikelen etc.) kwamen deze gebieden onder de aandacht van een groeiende stroom ecotoeristen, hetgeen niet zelden leidde tot de ontwikkeling van massatoerisme op die plaatsen, met alle gevolgen van dien voor de oorspronkelijk aanwezige natuurwaarden. Dilemma's dus – zoals vaak in het leven.

Kijken in de spiegel

En wat doen wij, vogelaars/natuurbeschermers/natuurliefhebbers? Moeten wij zo nodig naar verre landen reizen om onze 'ornithologische behoeften' te bevredigen? Is ecotoerisme geen 'egotoerisme'? En, zo we echt ver weg willen, zou dat dan in plaats van jaarlijks b.v. maar eens in de vijf jaar kunnen? Voorts, moeten wij, als er een dwaalgast op Texel of in De Peel verschijnt, in de auto springen om die vogel aan onze 'life-list' toe te voegen? Moeten we daar echt ook zélf een foto van maken, naast de honderden foto's die er al van bestaan? Rob Bijlsma schreef enige tijd geleden over de verstoring die vogelfotografen bij het nest van een Draaihals teweeg brachten. Is het een (levens) noodzaak om zelf Paradijsvogels te zien en dus daarvoor naar Nieuw-Guinea te vliegen? Natuurlijk zijn dat fantastische belevenissen, maar denk dan wel aan je 'ecologische voetafdruk'. Denk daar echt over na en neem dan je beslissing.

Onze Noord-Veluwe kent een groot aantal verschillende biotopen met de daarbij behorende grote verscheidenheid aan vogelsoorten. Zouden we als individuele vogelaar met deze rijkdom niet tevreden kunnen, ja, moeten zijn? En, zouden we als organisatie niet kunnen besluiten om geen excursies buiten een straal van b.v. 100 km te organiseren, gewoon als voorbeeld van natuur- en milieuvriendelijk gedrag? Vragen, vragen, vragen.

© Vogelaars hebben zich in groten getale verzameld bij Zwolle, voor de eerste Taigastrandloper in Nederland - okt. 2009 (foto: Dutch Birding).

Onze voorzitter Louw citeerde in zijn stukje de ecooloog-filosoof Matthijs Schouten, dat er een grote kloof is tussen denken en doen: “Het gaat om een grote verschuiving. Verschuiving geeft frictie en verandering doet pijn”. Maar... lijden we door ons terughoudend, milieubewust te gedragen écht pijn? Het lijkt me dat we het maar moeten opbrengen dat soort 'pijn' te lijden!

Naschrift

Desgevraagd (door de redactie) een korte persoonlijke toelichting. Begin jaren '90 leidde ik als vrijwilliger voor de Stichting Vogelreizen een vogelreis naar Zuid-Spanje en Corsica. Omdat ik het gevoel had dat de vliegreis en het aldaar rond toeren negatieve effecten had op natuur en milieu nam ik het initiatief om e.e.a. nader te onderzoeken. Het resultaat was niet alleen het kritische rapport ‘*Gaan we te ver?*’ dat ik als medewerker van de Raad voor het Natuurbeheer schreef, maar ook mijn beslissing om b.v. af te zien van de reis naar de Galapagos die ik zou leiden en alleen nog vogelreizen te leiden waarvoor slechts van trein en busje gebruik zou worden gemaakt. Ik ben nog nooit buiten Europa geweest en heb in Europa nimmer specifiek een vogelvakantie gehouden met uitzondering van

© Vogelen op de beroemde Manu Road, Peru (foto: Benno van den Hoek).

Schotland en de Shetlands die ik in mijn studententijd liefdevol bezocht. En het er op uit trekken om in ons land een zeldzaamheid te zien is mij vreemd. Het klinkt allemaal heel braaf en belerend, maar het heeft gewoon te maken met de afweging wat ik als natuur- en milieuman echt belangrijk vind. Dit 'afzien' doet mij dan ook geen 'pijn'.

Just Walter

Mysterie Nachtzwaluw

Binnen het bestuur en de redactie circuleert een leesmap gevuld met de bladen van zusterverenigingen, zoals het Arnhemse Vlerk, de Kruisbek van Vogelwacht Utrecht/Amersfoort en De Waardvogel uit de Krimpenerwaard. Daarnaast aangevuld met kranten- en tijdschriftartikelen en andere natuurbladen.

In de laatste leesmap trof ik een dik vogelmagazine aan – 140 pagina's! - met de naam *Fwiet*. Ik kende het blad niet, maar het blijkt een Vlaamse uitgave te zijn. En beslist een interessante uitgave met artikelen over de vogeltrek, kunnen vogels ruiken en kiene Zwartkoppen die niet de route zuidwaarts kiezen, maar naar Engeland trekken.

Als liefhebber van de soort sprak mij een uitgebreid artikel aan over Nachtzwaluwenonderzoek in het Belgische Noord-Limburg. Vogelaar Eddy Ulenaers observeert al 35 jaar de mysterieuze vogel in het Bosland, een natuurgebied van 6000 Ha. Trek- foerageer- en broedgebied komen in het artikel uitgebreid aan de orde en en passant wordt de eerste wolf in Vlaanderen genoemd, die in februari 2018 door een wildcamera werd gefilmd. Interessant allemaal, maar wat mij erg aansprak was de anekdote, niet over 'onze' Nachtzwaluw de *Caprimulgus europaeus*, maar de *solala* oftewel de Nechisarnachtzwaluw van de hoogvlakte van Ethiopië. Het is het bizarre verhaal van een soort die nog nooit is gezien – maar dus wel een naam heeft – en al dertig jaar de ornithologische wereld in de ban houdt.

Het enige bewijs van zijn bestaan is een vleugel. In de zomer van 1990 vonden Britse onderzoekers in het Nechisar National Park een halfverteerde nachtzwaluw op de weg. De topornithologen konden tot hun eigen verbazing deze Afrikaanse nachtzwaluw niet determineren. Van de restanten van de verongelukte vogel werd een vleugel voor onderzoek meegenomen naar Engeland. Daar botsten ze op een mysterie: geen enkele nachtzwaluw ter wereld had dit type vleugel. De *Caprimulgus solala* – vertaald 'enkel de vleugel' – werd zo de heilige graal onder ornithologen. Ook al was er fysiek bewijs, de mythische nachtzwaluw werd de jaren nadien niet meer gezien. In 2012 zouden vier Britse ornithologen tijdens een gerichte expeditie een groep *solala*'s hebben zien vliegen. Helaas werden er geen foto's genomen. Terzijde; voor zover ik weet vliegen nachtzwaluwen niet in een groep, maar het kan natuurlijk ook de interpretatie van de auteur van het artikel zijn. Getriggerd door dit wonderlijke verhaal besloot de geïnterviewde Eddy in dit artikel samen met wetenschapper Ruben Evens van de Universiteit Hasselt en vijf Britse biologen een eigen zoektocht naar de soort in het Ethiopische park te

ondernemen. Helaas voor de mannen, de expeditie op zoek naar *solala* leverde niet het resultaat waar ze op hoopten. Een maand lang vingen ze meerdere regionale nachtzwaluwsoorten, maar *solala* zat er niet tussen. Beiden zijn er ondertussen zo goed als zeker van dat hun speurende Engelse voorgangers een loopje met de waarheid hebben genomen. De Ethiopische nachtzwaluwsoorten lijken erg op elkaar, zelfs op een paar meter afstand zijn ze niet van elkaar te onderscheiden. Volgens beide Vlamingen is de kans dat de bewuste soort daar nog leeft onmogelijk. Alles wat daar voorkomt aan nachtzwaluwen hadden de mannen gevangen, maar *solala* zat er niet bij. Maar waar had die vleugel dan aangezet? Voor Ruben Evens staat het vast dat het om een hybride gaat.

En net voordat de vogel helemaal is verteerd, wordt er toch nog één vleugel door een toevallige passant gevonden. Meer toevalligheden bij elkaar kun je niet hebben. Het wonderlijke verhaal van de *solala* zal dus bij die ene vleugel stoppen...

Roel Pannekoek

(Tekst ontleend aan het artikel in Fwiet nr. 2 van november 2021)

Naschrift redactie: na het schrijven van dit artikel vonden we in het natuurblad Roots een blog in 9 afleveringen, met daarin een uitgebreide weergave van de expeditie naar de Nechisarhoogvlakte. Naast de vangst van diverse regionale soorten nachtzwaluwen is er aandacht voor andere vogelsoorten, Afrikaans wild en de achteruitgang van het landschap als gevolg van overbegrazing door grote kuddes vee van nomadische bewoners. Zeer interessant leesvoer!

<https://www.rootsmagazine.nl/blog/lop-zoek-naar-de-nachtzwaluw/lop-zoek-naar-een-nachtzwaluw-die-nog-niemand-gezien-heeft-deel-1/>

Recent DNA-onderzoek toonde aan dat de *Caprimulgus solala* naar alle waarschijnlijkheid een kruising is van het mannetje van de Marmernachtzwaluw (*Caprimulgus inornatus*) en het vrouwtje van de Wimpelnachtzwaluw (*Caprimulgus vexillarius*, zie afbeelding hieronder). Eigenlijk een wonder, volgens Ruben, aangezien hybrides bijna nooit voorkomen bij nachtzwaluwen. En dan wordt er op een godverlaten weg in Ethiopië, door die ene auto die daar per maand passeert, die bewuste *solala* doodgereden.

Wel en wee van Gierzwaluwnesten in Ermelo

In 2015 attendeerde een Gierzwaluw liefhebber in Ermelo ons op het voornemen van woningcoöperatie Uwoon om 160 woningen te gaan isoleren. Hij was bang dat 'zijn' Gierzwaluwpaar na jaren niet langer in zijn zelf ontworpen kast zou komen broeden. De Vogelbeschermingswacht verdiepte zich in de zaak. Uwoon overlegde ons een rapport van Bureau Schenkeveld waarin werd aangegeven dat in die buurt niet of nauwelijks Gierzwaluwnesten aanwezig waren. Het isolatiewerk mocht daarom, althans wat hen betrof, midden in het broedseizoen aanvangen. De gevels werden vervolgens met steigers en doeken ingepakt. Dat er wel degelijk Gierzwaluwen broeden bleek ons niet alleen uit een door Uwoon en Schenkeveld vergeten bijlage bij het rapport, maar ook uit de tientallen vogels die tevergeefs hun oude nesten probeerden te bereiken. Op aandrang van de Vogelbeschermingswacht legde de overheid het werk daarom stil. Uwoon bleek alsnog bereid om gebruik te maken van het royale aanbod van genoemde Gierzwaluw liefhebber om een veelvoud van zijn nestkast te kopiëren en zo verloren nesten te compenseren.

Uwoon vond een groot aantal bewoners bereid om zo'n kast te adopteren. In nauw overleg met Bureau Schenkeveld werd beoordeeld welke woningen geschikt waren qua vrije aanvliegroute en (ongewenste) oriëntatie op de volle zon. Op die manier kregen 49 nestkasten een plek in de desbetreffende wijk. Het hele project werd, ook vooraf, voorzien van veel voorlichting aan de bewoners.

Daarbij werd gewezen op de kans dat kasten in eerste instantie en tijdelijk door, bijvoorbeeld, Spreeuwen in bezit genomen kunnen worden en dat Spreeuwen, in tegenstelling tot Gierzwaluwen, stront op gevels en ramen kunnen achterlaten. Het enthousiasme van de bewoners leek daar aanvankelijk niet onder te lijden.

Begin juli 2017 bezocht ik de wijk gedurende drie avonden en probeerde daarbij alle 49 bewoners te spreken. Dat lukte in 39 gevallen. Rondom die periode bleken 12 van de 39 nestkasten (31%) bij herhaling door Gierzwaluwen 'bezoekt'. Dat hoeft niet per se op broeden, laat staan op een succesvol broedsel, te wijzen. Toch is dat voor een eerste jaar een heel bemoedigend resultaat. Waar de kasten geen Gierzwaluwbezoek kregen, broedden in 2017 voornamelijk Spreeuwen. Die Spreeuwen maakten de tongen los. Drie bewoners verwijderden al in dat eerste jaar hun kast eigenhandig.

We zijn inmiddels ruim zes jaar verder en het leek mij goed de stand van zaken weer eens te bekijken. Het lukte me niet om de wijk in het broedseizoen te bezoeken en ook Uwoon ziet het kennelijk niet als haar taak om het project te evalueren. Van het aanvankelijk aantal nestkasten bleken er nog 37 over (75%). Van de resterende kasten was één zijn dak verloren.

Bij een aantal kasten hadden bewoners het vlieggat zelf verkleind zodat alleen nog Huismussen naar binnen kunnen. Hieruit blijkt dat de ambities en het enthousiasme behoorlijk geërodeerd zijn. Daaraan moet worden toegevoegd dat ook de inzichten veranderd zijn over de beste manieren om Gierzwaluwen een handje te helpen. Die inzichten kregen heel onlangs hun weerslag in een vernieuwd Kennisdocument Gierzwaluw, uitgegeven door de gezamenlijke provincies. We weten thans beter wat de maatvoering van een nestkast idealiter moet zijn, dat het niet alleen op het zuiden maar ook op het westen en oosten te heet kan worden en dat nestkasten liever geclusterd dan her en der geplaatst moeten worden. Woningcoöperatie Uwoon hebben we van dit artikel op de hoogte gesteld.

Jaap Schröder

Vogelaars-paradox

"Nee, wacht even. Ik moet eerst een foto maken. Er zit een specht op de dakrand". (...) "Nee, geen Grote bonte specht, maar een Groene". Ik leg snel mijn telefoon aan de kant en pak mijn camera. Klik. Klik. Klik. Ik schiet nog even door, want dan zit er hopelijk een scherp plaatje tussen. Ik moet ook niet vergeten te kijken, want anders heb ik wel een plaatje, maar de vogel niet bekeken. Dan hoor ik een zucht. Oja, ik was aan de telefoon. Ik deel nog een keer mijn ontdekking en rond het gesprek af.

Niet veel later hebben nog meer mensen een groene vogel gezien. Het enthousiasme is misschien overtuigender. De euforie mogelijk nog groter. De ontdekking wordt gedeeld en mensen springen in de auto om de vogel ook te zien. De adrenaline spuit rijkelijk, tranen worden weggeslikt. Mensen vallen elkaar in de armen. Er wordt geknuffeld. Of er ook gekust is, weet ik niet. Maar dat is detail. De jaarlijst is weer een vogelsoort langer. Een bijzondere soort. Een 'most wanted'. Er is een Groene bijeneter gezien. In Nederland. De vijfde Groene bijeneter ooit hier.

Komt het door de bosbranden in het zuiden van Europa? De klimaatverandering? Heeft de Groene bijeneter genoeg te eten? Heeft hij of zij overlevingskansen? Die gedachten worden weggeblazen door nieuwe waarnemingen. In Groot-Brittannië zijn Amerikaanse vogeltjes door een storm aan

komen waaien. Britse vogelaars grijpen hun camera's en telefoons om de Canadese warbler en Blackburnian warbler te vangen en het met de wereld te delen. Woorden als prachtig, fantastisch, geweldig vliegen over het wereldwijde web met hartjes in oogjes erbij en het bereikt bijna alle nieuwsstations. Maar de vogels horen daar niet. En de kans op overleving is nihil, volgens onderzoekers. En over al die andere kleine zangers die ook in de storm terecht kwamen, maar visvoer werden wil ik niet nadenken.

Misschien zie ik dan toch liever de Jan-van-genten op de rotsen van Helgoland met hun grote zwarte pupillen, waaraan je kunt zien dat ze vogelgriep hebben doorgemaakt, volgens een fotograaf. Zodra ze hun vleugels uitspreiden, pakt de wind hen op en laten ze zich meevoeren naar zee. Daar storten ze de zee in, pakken een visje en voeren hun jong op het nest van veren en nylondraad. Ik maak een paar foto's, zie in de verte donkere wolken samepakken en loop terug. Langs het pad staat een informatiebord wat ik op de heenweg niet had gezien. Pas sinds 1991 broeden de Jan-van-genten op Helgoland. Dus nog helemaal niet zo lang! Hoe zijn zij daar terechtgekomen? Ik haal een keer diep adem. Het prikkelt. De ammoniaklucht welteverstaan.

Anne-Marie Klaassen

© De Groene bijeneter, die in de ochtend van 5 augustus j.l. door Benno van den Hoek werd ontdekt in het Fochteloërveen. Het verhaal over deze bijzondere ontdekking is te lezen op https://www.dutchbirding.nl/dbactueel/1878/groene_bijeneter_in_het_fochteloerveen (foto: Jaap Denee).

Waarnemingen

© Roel Pannekock

Ook dit jaar werd er weer menig weerrecord gebroken. Vanuit de warmste zomer ooit gemeten gingen we in het najaar over in de natste herfst ooit. Extreem weer is niet langer een uitzondering en de klimaatverandering wordt steeds merkbaarder. Dit is ook te merken aan veranderingen en verschuivingen in de vogelwereld.

Het is niet altijd even duidelijk te zeggen welke veranderingen met zekerheid toe te schrijven zijn aan klimaatverandering, maar wel is het duidelijk dat een aantal soorten een verschuiving naar het noorden laten zien. Een mooi voorbeeld daarvan is de Cetti's zanger, die zich de laatste 20 jaar steeds verder noordwaarts heeft verspreid. Oorspronkelijk broedend in landen rond de Middellandse zee, vestigde de soort zich eerst in Zeeland en de Biesbosch, waar ze jarenlang behoorlijk honkvast waren. Vanaf 2010 kende de soort een explosieve toename en vestigden ze zich ook elders in het land, met o.a. het ontstaan van een nieuw bolwerk in Flevoland. In de navolgende jaren waren er ook steeds meer waarnemingen langs de randmeren. Die toename is ook duidelijk merkbaar bij de ringplaats Elburg, waar de soort voor het eerst in het najaar van 2014 werd gevangen. Inmiddels is het bijna een vaste soort op de dagen dat er geringd wordt, met zelfs een maximum van 11 gevangen vogels op 7 juli j.l. En in heel 2023 komt de teller uit op bijna 60 individuen!

Andere soorten die zich, opgeschoven vanuit het zuiden, de laatste jaren vaker in ons land laten zien zijn de Struikrietzanger en de Graszanger. De Struikrietzanger is de laatste paar jaar een jaarlijkse soort geworden en werd ook afgelopen zomer weer in onze waarnemingenregio gezien. De Graszanger was tot voor kort vrijwel alleen nog in Zeeland te vinden, maar afgelopen zomer waren er ook gevallen in Noord-Holland, Friesland en zelfs op Rottumerplaat. Begin juni was er een zingende vogel aanwezig in de Oostvaardersplassen.

Als we het hebben over toegenomen soorten vanuit zuidelijke streken, dan mag de Koereiger niet op het lijstje ontbreken. Deze soort kwam oorspronkelijk alleen op het Afrikaanse continent voor, maar heeft zich de afgelopen 100 jaar verspreid over flinke delen van Zuidwest-Europa en maakte ook de oversteek naar Noord- en Zuid-Amerika. In Nederland heeft de Koereiger zich inmiddels ontwikkeld

van dwaalgast tot jaarvogel. En dat terwijl waarnemingen tot 1996 nog door de CDNA beoordeeld werden. In 1998 werd er voor het eerst een broedpoging gedaan in De Wieden, waar de soort de laatste jaren een onregelmatige broedvogel is met in 2022 zelfs drie succesvolle broedgevallen. Maar ook los van deze broedgevallen nemen de aantallen Koereigers in Nederland toe en kon er op 23 september j.l. een landelijk record genoteerd worden. In de Brabantse Biesbosch werden maar liefst 74 Koereigers in één groep geteld!

In onze regio werd tijdens de jaarlijkse Birdwatch op 30 september het hoogste aantal ooit geteld. In de vroege ochtend zagen we vanaf de Zomerdijk maar liefst 18 Koereigers de slaapplaats van (tientallen) zilverreigers op het Abberteiland verlaten! De vogels streken daarna aan de andere kant van de dijk neer, waar ze nog bleven foerageren tussen de koeien en schapen. Dit recordaantal werd overigens op 17 oktober j.l. overtroffen, toen rond deze zelfde slaapplaats maar liefst 30 vogels werden geteld.

Overigens deden we die ochtend al weer voor de 21e achtereenvolgende keer mee aan de internationale Birdwatch. Met een dertiental leden telden we langs de Drontermeerkust bijna 1600 vogels van 45 trekvogelsoorten. Daarnaast noteerden we ook nog 18 soorten die alleen ter plaatse verbleven. De Graspieper werd met 800 vogels de meest getelde soort. Ook leuk waren vier Boomvalken, twee Zeearenden en een jagende Visarend.

Alle niet gepubliceerde waarnemingen zijn weer opgenomen in het waarnemingenarchief. Actuele waarnemingen kunnen digitaal worden doorgegeven via de invoer op onze website www.vbwnoordveluwe.nl/waarnemingen. Gebruikers van Waarneming.nl kunnen hun waarnemingen invoeren via vbwnoordveluwe.waarneming.nl. De ingevoerde waarnemingen worden meegenomen in de selectie voor Anser.

Waarnemers:

AH = Adrie Hottinga	GJP = Geert Jan Prins
AJN = André Jansen	JBN = Jasper Beijeman
BB = Bennie van den Brink	JE = Jaap Eerdmans
BH = Benno van den Hoek	JN = Jan Nijendijk
BMS = Benjamin Muis	KB = Kees van Boven
CS = Chris Spijkerboer	KKD = Kees Kraaijeveld
DBS = Dik Bos	LDB = Louw den Besten
DM = Dimitri Mulder	PK = Paul Klaassen
EBN = Edwin Beijeman	PKE = Peter Keune
EBW = Euro Birdw. (div. leden)	RHD = Ria Hengeveld
FH = Frida Hengeveld	WHM = Wolbert Hermus

[Afkortingen: ex.=exemplaar / M=man / V=vrouw / ad.=adult / juv.=juveniel / 1e kj=1e kalenderjaar / vl.=vliegend / opvl.=opvliegend / jag.=jagend / foer.=foeragerend / roep.=roepend / ringv.=ringvangst / zing.=zingend]

Alle waarnemingen blijven voor verantwoording van de waarnemers.

Roodhalsfuut

06.06.23	1 ex.	De Welle, Zalk	GJP
25.06.23	1 ex.	De Welle, Zalk	CS

Woudaap

27.06.23	1 ex., M	Delta Schuitenbeek (oost)	DBS
----------	----------	---------------------------	-----

Kwak

13.09.23	2 ex., juv.	Koningin Beatrixpark, Almere	PKE
----------	-------------	------------------------------	-----

Koereiger

03.09.23	1 ex.	Middelbeekweg, Putterpolder	PKE
26.09.23	2 ex.	Zomerdijk, Polder Oosterw.	WHM
27.09.23	13 ex.	Nekkeveld, Polder Arkemh.	PKE
28.09.23	6 ex.	Nieuwstadsweg, Elburg	CS
30.09.23	18 ex.	Zomerdijk, POW	EBW

© Groep Koereigers in de Polder Oosterwolde (foto: Waarneming.nl).

Ralreiger

20.06.23	1 ex., ad.	Reevediep - West, Kampen	WHM
----------	------------	--------------------------	-----

Grote zilverreiger (> 30 ex.)

25.08.23	69 ex.	Wapenveldsche Broek	AH
----------	--------	---------------------	----

11.09.23	31 ex.	Ziebroekseweg, Vorchten	AH
12.09.23	42 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE
19.09.23	54 ex.	Plakkenweg, Vorchten	AH

Ooievaar (> 50 ex.)

10.08.23	150 ex.	Bovenheigraaf, Oldebroek	BH
11.08.23	130 ex.	Veldwijk/'s Heerenloo, Ermelo	KB
07.09.23	55-60 ex., overvl.	Zeedijk, Putterpolder	JN

Zwarte ooievaar

26.08.23	1 ex.	Kleine Woldweg, POW	FH+RHD
06.09.23	1 ex.	Zeedijk, Putterpolder	PKE
15.09.23	1 ex., juv.	Groote Woldweg, POW	CS,WHM, EBN

Flamingo

15.06.23	2 ex.	Polsmaten, Nunspeet	GJP
14.08.23	2 ex.	vml. Ludgeruskerk, Vel.meer	CS

Casarca (> 10 ex.)

05.06.23	26 ex.	Welsumerwaard, Welsum	AH
11.06.23	31 ex.	Welsumerwaard, Welsum	AH
01.08.23	12 ex.	Kleine Praambult, OVP	PKE
22.08.23	200 ex.	Wigbels eiland, OVP	AJN
23.08.23	12 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE

Witoogend

03.09.23	1 ex.	Delta Schuitenbeek (west)	PKE
15.09.23	1 ex.	Delta Schuitenbeek (oost)	DBS

Topper

07.09.23	1 ex.	Reevediep - West, Kampen	FH
----------	-------	--------------------------	----

Rode wouw

04.06.23	1 ex., ad.	Kerkweg, Vorchten	AH
25.07.23	1 ex., overvl.	Elspeetsche Heide	WHM
28.08.23	3 ex., 2 ad.+1e kj	Groote Woldweg, POW	WHM
15.09.23	1 ex., ad.	Driemerkenweg, POW	GJP

Grauwe kiekendief

26.07.23	3 ex., 1 ad.V+2 juv.	Kubbeweg, Biddingh.	WHM
----------	----------------------	---------------------	-----

Smelleken

27.06.23	1 ex., M	Zeedijk, Polder Arkemh.	DBS
28.09.23	1 ex., juv.	De Bieze, Uddel	WHM

Kwartel

15.06.23	2 ex., roep.	Nekkeveld, Polder Arkemh.	PKE
19.07.23	1 ex., roep.	Korte Waarden, Elburg	BMS

Porseleinhoen

15.09.23	1 ex.	Zeedijk, Putterpolder	DBS
16.09.23	1 ex.	Zeedijk, Putterpolder	AJN

Steltkluit

18.07.23	3 ex.	Knardijk, OVP	DM
30.07.23	2 ex.	Zeedijk, Putterpolder	KKD

© Steltkluut, Zeedijk Putterpolder (foto: Kees Kraaijeveld).

31.07.23 2 ex. Zeedijk, Putterpolder PKE

Bontbekplevier (> 10 ex.)

15.09.23 12 ex. De Enk - Reevediep, Kampen EBN
26.09.23 15 ex. De Enk - Reevediep, Kampen DBS

Zilverplevier

10.06.23 1 ex., overvl. Sparstraat, 't Harde WHM
09.08.23 1-2 ex. Wolderwijd, Flevoland WHM
19.08.23 2 ex., overvl. Trintelhaven, Lelystad DM

Steenloper

09.08.23 1 ex. Wolderwijd, Flevoland WHM

Kanoet

16.08.23 1 ex., juv. Knardijk, OVP JE
18.08.23 2 ex., juv. Knardijk, OVP JE
03+06.09.23 1 ex. Zeedijk, Putterpolder PKE
05.09.23 1 ex. Zeedijk, Putterpolder AJN
08.09.23 1 ex. Harderbroek, Flevoland WHM

Kleine strandloper (> 2 ex.)

15+20.08.23 3 ex. Zeedijk, Putterpolder PKE
18.08.23 4 ex. Zeedijk, Putterpolder WHM
26.08.23 5 ex. Zeedijk, Putterpolder AJN

Temmincks strandloper

09.08.23 1 ex., overvl. Zeedijk, Polder Arkemh. WHM

Gestreepte strandloper

24.07.23 2 ex. Trekweg, Lelystad DM

Houtsnip

10.06.23 1 ex. De Dellen, Heerde JBN

Grauwe franjepoot

05.07.23 1 ex. Harderbroek, Flevoland PKE

Geelpootmeeuw

09.08.23 1 ex. Harderbroek, Flevoland WHM

Pontische meeuw (> 2 ex.)

09.08.23 20 ex. Harderbroek, Flevoland WHM

Noordse stern

08+16.08.23 1 ex., juv. Het Bovenwater, Lelystad JE

Witvleugelstern

20.08.23 1 ex. Het Bovenwater, Lelystad JE

Zomertortel

11.06.23 1 ex., zing. Horsterwold, Zeewolde PKE
30.06.23 2 ex. Horsterwold, Zeewolde PK
10.08.23 1 ex., overvl. Larserweg, Lelystad DM

Middelste bonte specht

11+21.06.23 1 ex. Landgoed Tongeren WHM
18.07.23 1 ex. Landgoed Vosbergen, Heerde AH

Draaihals

21.07.23 1 ex. Horsterwold, Zeewolde PKE

Roodkeelpieper

27.09.23 1 ex., overvl. Elspeetsche Heide WHM

Noordse nachtegaal

03.06.23 1 ex., zing. Harderbroek, Flevoland PKE+LDB

Beflijster

03.06.23 1 ex. Horsterwold, Zeewolde GJP

Cetti's zanger (> 5 ex.)

27.06.23 8 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB+BMS
07.07.23 11 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB+BH
19.07.23 7 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB+BMS
11.08.23 6 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB
06+09.09.23 6 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB

Grote karekiet

04.06.23 1 ex., zing. Eekteiland, Drontermeer BH
10.06.23 1 ex. Het Onderlangs, Kampen JE
11.06.23 1 ex., zing. De Enk - Reevediep, Kampen WHM
15.06.23 1 ex. Zeedijk, Nijkerkernauw PKE
15.06.23 1 ex. Bremerbergdijk, Biddingh. GJP
19.07.23 1 ex., ringv. Korte Waarden, Elburg BB+BMS

© Struikrietzanger langs de Knardijk (foto: Jaap Eerdmans).

Graszanger

14.06.23 1 ex., zing. Driehoek, OVP PKE

Struikrietzanger

11.06.23 1 ex. Knardijk, OVP DM
11-15.06.23 1 ex. Knardijk, OVP JE
12.06.23 1 ex., zing. Knardijk, OVP PKE

Roodmus

04.06.23 1 ex., zing. Harderbroek, Flevoland PKE+KKD

Benno van den Hoek

Zielepietjes

Volkscrant – 11 oktober 2023

Opmerkelijke confrontaties tussen mens en natuur, door de ogen van natuurredacteur Jean-Pierre Geelen. Deze week: de jaarlijkse vogeltrek en de bijbehorende soortenjager.

Doet uw partner, buur of collega de laatste tijd een beetje nerveus en opgewonden? Goeie kans dat het een vogelaar is. Want het heerst weer: het vogelaarvirus, dat stevast opleeft bij de najaarstrek. Een goeddeels onschuldige aandoening, maar waakzaamheid is geboden. Vorig weekend was het Euro-Birdwatch, de drie dolle dagen voor de vogelaar, met de hoop op een zeldzaam buitenkansje. Met haast wetenschappelijke precisie houden enkele vogelorganisaties voor heel Europa de resultaten bij van de 788 telposten. Ruim 15 duizend vogelaars uit 34 landen telden vorig weekend zo'n 3,7 miljoen vogels. In Nederland voerden 229.147 spreuwen, 70.551 graspiepers en 42.371 vinken de top-10 aan. Dat die aantallen per jaar fors fluctueren, zegt iets over weer en wind op de teldagen, niet over trends. Voor wie het wonder van de vogeltrek eens heeft ervaren, blijven de aantallen indrukwekkend.

Tellers bij Cadzand-Bad zagen op 24 september 1.569 lepelaars voorbij vliegen, een Europees record. Mooi. Geen weemoediger aanblik dan in de verte het wit van een lange sliert lepelaars door de ijle septemberlucht de zomer te zien uitdoven als de laatste dwarrelende vonken van een groots vuurwerk. Zelf zag ik die dag bij een waterplas geen lepelaars, wel een visarend – op reis van Scandinavië naar Afrika uitrustend in een boom. Dat 20 meter lager twee ijsvogels voorbischoten, maakte mijn feestje compleet, al zijn ijsvogels (gelukkig) geen trekvogels.

Vorige week werd het jaarlijkse natuurfenomeen wereldnieuws: The New York Times berichtte over zestien Noord-Amerikaanse vogelsoorten die door de storm Lee de verkeerde kant op waren geblazen en in Groot-Britannië en

Ierland (net niet in Nederland) belandden. Welkom baltimoretroepiaal, brilparulazanger en Canadese zanger. Dat doet de vleugels trillen van een bijzondere ondersoort van de species Vogelaar: de twitcher of soortenjager. Massaal vliegt die soort af op elke zeldzaamheid. Vaak drommen ze met uitgestoken lenzen bijeen rond een eenzame geelbrauwgorz in Drenthe of een roodkeelnachtegaal in een achtertuintje in Noord-Holland. Samengeklonterde soortenjagers zijn een hedendaags natuurverschijnsel dat vaak (maar niet altijd) de media haalt.

Ik zie het fenomeen met gepaste afstand. Want waar kijken zij naar? Als het al geen ontsnapte volière-exemplaren betreft, gaat het om zielepietjes die door een storm of met een boot de verkeerde afslag namen. De meeste zijn gedoemd tot de hongerdood of de klauwen van een roofvogel. De twitcher leeft naar zijn eigen spelregels. Die staan op de site van de Dutch Birding Association. Ze speelden een rol toen jaren geleden een zeldzame grijswangdwerglijster in het vogelasiel van Den Haag was beland. Het vermoeide beestje, een nieuwe soort voor de Benelux, werd later vrijgelaten in de duinen. Dan is voor twitchers de vraag of en wanneer zij de vogel mogen bijschrijven op hun 'officiële' jaarlijs. De spelregels zijn lachwekkend. Vogels zijn op de dag van hun vangst niet telbaar, maar daar zijn (ingewikkelde) uitzonderingen op, uitmondend in de conclusie: 'in beide uitzonderingsgevallen is de vogel telbaar vanaf 5 minuten na vrijlating'. Er zijn dus soortenjagers die er bij zijn wanneer een verwarde vogel wordt vrijgelaten, en exact 5 minuten later trots hun jaarlijsje aanvullen met een zeldzame dwaalgast die waarschijnlijk z'n eigen ondergang tegemoet vliegt. Sommige vogelaars zijn blij met een bijna dode mus.

Vogel crypto-rijmen

Net als in de vorige Anseners treft u hieronder weer een aantal crypto-rijmen van ons lid Just Walter aan.

Een cryptogram kent iedereen wel, waarbij de in te vullen woorden op een cryptische (verborgen) manier zijn omschreven. Just bedacht een ornithologische versie hiervan en bovendien op rijm. In de omschrijving zit dus een vogelsoort verborgen. *Weet jij welke soorten er bedoeld worden?* In de volgende Anser kun je het juiste antwoord checken.

Eerst de oplossingen van de crypto-rijmen uit de vorige Anser:

Raad: wat is hier aan de hand?
Mijn eerste deel lijkt veel op zand,
mijn laatste deel bouwt hoog in bomen,
het strand is waar wij samenkomen.
[oplossing: Scholekster]

Getapt, geliefd bij menigeen
slaapt hij, met in z'n poot een steen.
[oplossing: Kraanvogel]

De kleur van mijn habijt is wit
van 't kloostertje waarin ik zit.
[oplossing: Nonnetje]

Langs sloot en meer,
langs beek en haf
loop ik de kantjes er van af.
[oplossing: Oeverloper]

En dan nu weer een paar nieuwe hersenkrakers:

Bij hen weet ik steeds in te breken
ondanks al hun gemene steken.

Zet ik dit hulpstuk op mijn snoet
dan zie ik ook onder water goed.

Langs mijzelf ga ik naar beneden
of naar boven op mijn treden.

Van het octaaf dat ik luid zingen ga
ben ik het alfa en het omega.

Vogels vliegen zich massaal te pletter tegen glazen gebouw Chicago

RTL Nieuws - 7 oktober 2023

Zeker duizend vogels zijn donderdag te pletter gevlogen tegen het glas van een enorm congrescentrum in de Amerikaanse stad Chicago. De dode vogels die de dagen erna massaal door biologen zijn opgeraapt en verzameld, zouden nog maar het topje van de ijsberg vormen.

Een organisatie in Chicago die dit soort voorvallen bijhoudt, zegt nog nooit zoveel vogels te hebben geturfd die omkwamen 'door de botsing met één enkel gebouw op één dag'. Een onbekend aantal vogels moet bovendien door de botsing gewond zijn geraakt.

Vogeltrek op gang gekomen

De omvang van het dierenleed wordt toegeschreven aan de vogeltrek, die afgelopen week in de regio op gang is gekomen. In de nacht van woensdag op donderdag zouden zich in en rondom Chicago zo'n anderhalf miljoen vogels in de lucht hebben bevonden die op weg waren van Canada naar Zuid-Amerika. Het gebouw dat een deel van hen fataal werd is het grootste congrescentrum in Noord-Amerika. De komende dagen zullen inwoners van Chicago ook elders in de stad veel dode vogels waarnemen, zegt een vogelkundige tegen de Britse krant The Guardian. "Vaak vliegen ze, nadat ze tegen een raam zijn gebotst, nog een tijdje door. Maar ze zijn dan toch zo zwaar gewond dat ze alsnog bezwijken."

Vogelvriendelijk bouwen

De staat Illinois, waarin Chicago ligt, heeft drie jaar geleden een verordening aangenomen waarin staat dat nieuwe

gebouwen 'vogelvriendelijk' moeten zijn ontworpen. Dat betekent onder meer dat ramen voorzien moeten zijn van markeringen en dat de lichtvervuiling tot een minimum wordt beperkt. Probleem is alleen dat de nieuwe wet nog niet van kracht is. Daarnaast zouden ook eigenaars van bestaande gebouwen meer werk moeten maken van vogelvriendelijke maatregelen.

Baardman & boterkontje - De vogel en zijn naam

Heet de Fuut Fuut omdat ie 'fuut' roept? Houdt de Ijsvogel van ijs en kan de Putter putten? Dit soort vragen houdt vogelliefhebbers en taalliefhebbers bezig. In dit boek verklaart Toine Andernach in informatieve en soms hilarische verhalen de herkomst van raadselachtige vogelnamen voor vogel- en taalliefhebbers en verweeft die met zijn persoonlijke ervaringen. De verhalen zijn voorzien van prachtige 18de en 19de-eeuwse prenten en bijzondere foto's.

Toine Andernach is een enthousiaste vogelaar met passie voor taal. Of moeten we zeggen een taalkundige met passie voor vogels?

Uitgever: Uitgeverij Noordboek

ISBN: 9789056156930

Pagina's: 126

Foto achterblad - Putter (Wim Janszen ©)

Zoals in het in memoriam in deze Anser benoemd beleefde Wim Janszen de natuur vaak heel dichtbij huis. De laatste jaren deed hij dat vooral nog vanuit zijn appartement aan de Olmenlaan in Harderwijk. Regelmatig deelde hij zijn foto's met ons, o.a. van Appelvinken op zijn voedertafel. Ook de Putter kwam wel eens voorbij.

De naam Putter verwijst niet naar de plaatsnaam in onze regio, maar naar zijn kunsten in volières. Sinds jaar en dag is hij daar een geliefde soort en bovendien voor illegale vogelvangsters (waar Wim een stokje voor stak) een reden om met netten en lijnstokken op pad te gaan. Het klinkt komisch en ongeloofwaardig maar in volières blijken Putters soms de kunst te verstaan om met een klein emmertje aan een kettinkje of touwtje zelf water omhoog te putten vanuit het waterreservoir. Al sinds de Romeinen in de eerste eeuw na Christus hebben mensen de vogels dit aangeleerd. Oorspronkelijk werden alleen de kooivogels Putters genoemd en hun wilde familieleden Distelvinken. Beide namen worden in de volksmond nog steeds gebruikt. (bron: 'Baardman & boterkontje - de vogel en zijn naam').

